CURRICULUM
H
69
A254
1983
gr.01-12
CURRGDHT
ALTA
300
1981U
Gr. 1-12
CURR HIST

QUAECUMQUE VERA

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
ALBERTÆNSIS

Програма навчання суспільних наук в Альберті 1981

Alberta
EDUCATION

Language Services

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/prohramanavchann00albe

ALTA
300
1981U
Gr 1-12
c. 1.

Програма навчання суспільних наук в Альберті 1981

1981 Alberta Social Studies Curriculum

ALBERTA EDUCATION 1983

Це видання є службовим документом. Подані поради і вказівки стають обов'язковими лише тоді, коли вони повторюють або перефразовують зміст Програми навчання для початкових шкіл.

UNIVERSITY LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

ACKNOWLEDGEMENTS

Alberta Education acknowledges with thanks the contributions of the following persons who assisted in the development of the 1981 Alberta Social Studies Curriculum:

Members of the Social Studies Curriculum Coordinating Committee

Bill Badger, Edmonton Public School District #7 (from March, 1980)
Tony Burley, Red Deer Public School District #104
Bob Carter, (Chairman) Lethbridge Regional Office, Alberta Education
Jackie Hobal, Edmonton Public School District #7 (to March, 1980)
Marcel Lavallée, Language Services Branch, Alberta Education
Doug Ledgerwood, Acting Associate Director of Curriculum, Alberta Education (September, 1979 to June, 1980)
Sharon Quinn, Calgary Public School District #19
Leebert Redman, Bonnyville School Division #46 (to June, 1980)
Herfried Schmidt, High Prairie School Division #48
Harold Skolrood, University of Lethbridge
Cynthia Smith, Medicine Hat School Division #4
Shirley Stiles, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7

Members of the Social Studies Core/Elective Ad Hoc Committee

Carol Batycky, Calgary Public School District #19
Adrien Bussière, Language Services Branch, Alberta Education
Ted Chambers, Faculty of Commerce, University of Alberta
Grant Davy, Political Science Department, University of Alberta
Bill Dever, Calgary Roman Catholic Separate School District #1
Joan Engel, Calgary Public School District #19
Mark Hornby, Calgary Public School District #19
Connie LeFebvre, Edmonton Public School District #7
Rod MacLeod, History Department, University of Alberta
Dennis Maguire, Calgary Roman Catholic Separate School District #1
Yvette Mahé, University of Alberta
Roberta McKay, Edmonton Public School District #7
Al Mitchner, Edmonton Public School District #7
Beverley Priftis, Calgary Public School District #19
Hugh Ross, Faculty of Education, University of Alberta
Jeanine Tenove, Calgary Roman Catholic Separate School District #1
Nick Van Bakel, Calgary Roman Catholic Separate School District #1
Gertrude Villeneuve, Edmonton Public School District #7
Richard Wray, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7
Vic Zelinski, Calgary Roman Catholic Separate School District #1

Members of the Ukrainian Language Education Curriculum Coordinating Committee

Darlene Atamaniuk, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7
Adrien Bussière, Language Services Branch, Alberta Education
David Dillon, Faculty of Education, University of Alberta
Duane Eberly, Edmonton Public School District #7
Anna Eliuk, (Chairperson) Language Services Branch, Alberta Education
William Horpyniuk, Edmonton Public School District #7
Markiana Hryschuk, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7
Wil Micklich, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7
Orest Olineck, County of Minburn #27

Members of the Ukrainian Social Studies Ad Hoc Committee

Christina Chase, Edmonton Public School District #7
Laryssa Chomiak, Edmonton Public School District #7
Mary Dytyniak, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7
Anna Eliuk, (Chairperson) Language Services Branch, Alberta Education
Marie Hontaryk, Edmonton Roman Catholic Separate School District #7

Alberta Education Staff

Jim Brackenbury, Social Studies Consultant, Grande Prairie Regional Office of Education
Bob Carter, Social Studies Consultant, Lethbridge Regional Office of Educatio
Frank Crowther, Associate Director of Curriculum, Curriculum Branch, Alberta Education
Frank Horvath, Social Studies Consultant, Red Deer Regional Office of Educati
Bob Johnson, Social Studies Consultant, Calgary Regional Office of Education
Ardis Kamra, Learning Resources Officer, Curriculum Branch, Alberta Education
Terry Kernaghan, Learning Resources Officer, Curriculum Branch, Alberta Education
Fred Schreiber, Social Studies Consultant, Edmonton Regional Office of Education

Alberta Education also acknowledges with gratitude the efforts of the many Alberta educators who worked on provincial social studies curriculum committees, and the several thousands of teachers and other Albertans who contributed their time, energy and ideas, from the time of the 1975 Downey Assessment to the present.

TRANSLATION AND EDITORIAL ASSISTANCE:

Andrij Hornjatkevyč
Vasyl Niniovs'kyj

TYPIST

Victoria Zukiwsky

EDITOR-TRANSLATOR

Halia Czar

NOTE: It is recognized that specific inadequacies and imbalances may continue to exist in Alberta social studies after mandatory implementation begins in Fall 1981, and that minor revisions to curriculum content and objectives may continue to be required on an annual or biannual basis.

To facilitate this process of incremental development, it is hoped that Alberta educators will continue to provide the same outstanding quality of feedback regarding the master curriculum, prescribed resources and support materials that has taken place during the past several years. Assessments will be received with gratitude by Alberta Education staff in the Curriculum Branch and Regional Offices.

CONTENTS/ЗМІСТ

I. SOCIAL STUDIES DEFINED 1

II. MAJOR COMPONENTS OF THE 1981 SOCIAL STUDIES CURRICULUM 1

III. MINIMUM EXPECTATIONS 16

IV. LEARNING RESOURCES 18

V. SUMMARY 20

ПЕРША КЛЯСА - РОДИНИ

Тема А: Я як особа 23
Тема Б: Я у своїй родині 25
Тема В: Канадські родини 27

ДРУГА КЛЯСА - ПЛЯНУВАННЯ СУСІДСТВ І МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Тема А: Дослідження мого сусідства 29
Тема Б: Сучасні канадські громади 33
Тема В: Сусідства у світі 37

ТРЕТЯ КЛЯСА - СПОСОБИ ЖИТТЯ В ІНШИХ ЧАСАХ І МІСЦЕВОСТЯХ

Тема А: Взаємозалежність громад у Канаді сьогодні 41
Тема Б: Способи життя канадців в інших часах 45
Тема В: Способи життя в громадах з відмітними рисами культури 49

ЧЕТВЕРТА КЛЯСА - АЛЬБЕРТА--НАША ПРОВІНЦІЯ

Тема А: Альберта--минувшина, сучасність і майбутність: наші природні багатства 53
Тема Б: Альберта--минувшина, сучасність і майбутність: наші людські багатства 55
Тема В: Зв'язок Альберти з Канадою і зі світом 59

П'ЯТА КЛЯСА - КАНАДА--НАША КРАЇНА

Тема А: Канада: дослідження і заселення. 61
Тема Б: Канада: індустріяльний розвиток з району в район 63
Тема В: Найближчий сусід Канади: Сполучені Штати Америки 65

ШОСТА КЛЯСА - ЗАСПОКОЄННЯ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ

Тема А: Як люди у давніших часах заспокоювали свої потреби 69
Тема Б: Як люди у східніх суспільствах заспокоюють свої потреби сьогодні. 73
Тема В: Заспокоєння потреб з допомогою місцевого, провінційного і федерального уряду 77

I. SOCIAL STUDIES DEFINED

Social Studies is the school subject in which students learn to explore and, where possible, to resolve social issues that are of public and personal concern.

The social issues that form the basis of the 1981 Alberta Social Studies Curriculum exist in the political, economic and socio-cultural life of the local community, the province, the nation and the world. They have been selected to acknowledge that the real world is neither "all good" nor "all bad" and that human achievements, enterprise, and ingenuity represent a significant, though not total, dimension of social reality.

A. History, Geography, and the Social Sciences

History, geography, and the social sciences provide the content for inquiry into social issues. These disciplines enable students to bring to the process of social inquiry a better understanding of their cultural heritage, their natural environment, the society in which they live, and the complexit of the human experience. History, in particular, integrates much of human experience and provides an essential base for the understanding of contemporary social issues.

B. Citizenship

Effective citizenship is the ultimate goal of social studies. The value, knowledge, and skill objectives of the Alberta Social Studies Curriculum are designed to help students develop intellectual independence, moral maturity and more effective involvement in the political, economic and social affairs of their communities. These characteristics, it is believed, will be required for effective community, Canadian and world citizenship in the coming decades.

II. MAJOR COMPONENTS OF THE 1981 SOCIAL STUDIES CURRICULUM

The Alberta Social Studies Curriculum is organized according to three major components:

- Topics
- Social Issues and Competing Values
- Objectives

A. Topics

1. Definition

Topics define the context for inquiry into social issues. A "topic" might pertain to a time period, a geographic region, a culture, or a system of human organization. Three topics per grade are prescribed for Grades 1 to 6. Topics have been selected to acknowledge the following criteria:

- *The stages of development and interests of students.*
- *Learning and teaching resources presently available in schools.*
- *Concerns of particular prominence at the present time, for example, those relating to human rights, the natural environment, and the marketplace.*
- *At least some attention to all global regions.*
- *A balance of past/present/future time dimensions.*
- *A broad spectrum of Canadian Studies.*

Regarding the latter criterion, the Alberta Social Studies Curriculum recognizes the current concern of most Canadians that students be given opportunities to become more knowledgeable about their country's history, geography, government, and economy. The allocation to Canadian Studies in the 1981 Alberta curriculum represents about 60% of the total prescribed content.

2. Sequence of Prescribed Topics

At some grade levels (e.g., Grade 1), it is important that topics be taught according to the sequence in which they appear in this guide. However, an attempt has been made to ensure that topics are independent of each other where possible, and the suggested sequence can for the most part be altered without causing undue interference to prescribed objectives.

3. Overview of Canadian Studies and Global Studies

The following charts provide a brief overview of the attention given to Canadian Studies and Global Studies in the Alberta curriculum. Teachers should find these charts helpful in avoiding overlap, particularly when planning the elective portions of their instruction.

SCOPE AND SEQUENCE OF CANADIAN HISTORY, GEOGRAPHY AND SOCIAL SCIENCES IN THE ALBERTA SOCIAL STUDIES CURRICULUM

	Grade 1			Grade 2			Grade 3			Grade 4			Grade 5			Grade 6		
	Me As An Individual	Me In My Family	Canadian Families	Exploring My Own Neighborhood	Canadian Communities Today	Neighborhoods Around The World	Interdependence Of Communities In Canada Today	Lifestyles Of Canadians In Other Times	Lifestyles In Culturally Distinctive Communities	Alberta, Past, Present And Future: Our Natural Resources	Alberta, Past, Present And Future: Our Human Resources	Alberta's Links With Canada And The World	Canada: Exploration And Settlement From Region To Region	Canada: Industrial Development Region To Region	Canada's Nearest Neighbor: The United States	How People In Earlier Times Met Their Needs	How People In Eastern Societies Meet Their Needs Today	Meeting Needs Through Local, Provincial And Federal Government
History		○	○					●	○	○	●		●		○			○
Geography			○	●	●	○	●	○	○	●	○	●	●	●	○		○	○
Political Science		○		●	○			○				●	○					●
Economics		○			○	○	●	○		○	○	●	○	○	○		○	
Anthropology			●			○			●				●				○	
Sociology	●	●	●	○	○	○	○	○	○		○			○			○	

● denotes major emphasis
○ denotes minor (or, in some cases, optional) emphasis

SCOPE AND SEQUENCE OF GLOBAL STUDIES THEMES IN THE ALBERTA SOCIAL STUDIES CURRICULUM

COUNTRY/ REGION	TOPIC	THEME	
Central and South America	2C	Mexico	o
	6A	Pre-Columbian America (Aztecs, Mayans)	o
China and South East Asia	6B	Modernization and tradition	●
Eastern Europe	5A	Source of Canadian immigrants	o
Japan	2C	Community life in Osaka	o
Middle East	2C	Nomadic communities of Saudi Arabia	o
	3C	Kibbutz in Israel	o
North Africa	2C	Ibadan community	o
	6A	Ancient Egypt	o
United States	5C	Overview of history and/or geography	●
Western Europe	2C	Venice, Italy	o
	6A	Ancient Greece, Rome	o

● denotes a major focus for the prescribed topic

o denotes a supporting (or, in some cases, optional) focus for the prescribed topic

B. Social Issues and Competing Values

1. Definition

Significant social issues provide the basis for student inquiry in Alberta social studies. Social issues have several distinguishing features, includi

- *They reflect disagreements about significant social concerns which confront citizens in everyday public life.*

- *They contain a value dimension and reflect a conflict between competing values. Teachers and students will find that choosing between competing values is a complex operation that frequently cannot be reduced to an "either/or" situation. It will be necessary for teachers to assist students to examine the social issue from different points of view, to identify competing values and to understand some of the complexities that they manifest.*

- *They subsume a variety of factual, definitional, and policy elements. For example, as an approach to researching the social issue, "Should the Inuit change under the influence of modern technology?", the following elements could be investigated:*

  FACTUAL:

  How has technology affected the Inuit way of life?

  DEFINITIONAL:

  What do we mean by "progress"?

  POLICY:

  What government policies could be created to implement the decision on the social issue?

2. What is Prescribed?

One social issue per curriculum topic is prescribed for inquiry. Issues and competing values are stated in a form that should provide a focus for teacher planning and student inquiry. So long as the intent and meaning of the issue are preserved, teachers are encouraged to modify specific wording to suit their own preferences and those of their students.

C. Objectives of the 1981 Alberta Social Studies Curriculum

1. Interrelatedness of Objectives

The objectives of the 1981 Alberta Social Studies Curriculum presume that students can, and should, acquire characteristics of intellectual independen

sensitivity to their human and natural environments, moral maturity and effective participation in community affairs.

To ensure the development of these characteristics, the objectives of the social studies curriculum are organized around three types of objectives:

- VALUE OBJECTIVES: understanding of, and sensitivity to, the value positions of oneself and others, and the ability to resolve conflicts of competing values;

- KNOWLEDGE OBJECTIVES: the acquisition of significant ideas from the past (history) and the present (geography and the social sciences), as well as from relevant aspects of art, literature and music; and

- SKILL OBJECTIVES: specific competencies that are required to conduct research at all stages of the inquiry process and to participate purposefully with other people in democratic action.

As can be seen in the definitions that follow, and in specific statements of prescribed objectives for grade level topics, the three types of objectives are substantially interrelated and overlapping.

2. Value Objectives

Values are basic or fundamental ideas about what is important in life; they are standards of conduct which cause individuals, groups and nations to think and act in certain ways.

For all topics in the Alberta Social Studies Curriculum, prescribed value objectives encompass three aspects of student development.

• Development of understanding of distinctive human values

The Alberta Social Studies Curriculum accepts that values derive from all aspects of culture, and that schooling must demonstrate sensitivity to the values of community, parents and social institutions while assisting students to deal in positive ways with the value conflicts that exist in the "real world".

To assist students to develop sensitive and personal interpretations of distinctive human values, value objectives for curriculum topics at all grade levels have been designed to include the following types of understandings:

- *identification of human values as expressed in goals, attitudes, interests, feelings, beliefs and activities;*

- *definitions that can be applied to specific values;*

- *descriptions of human behaviours that reflect specific values.*

- **Development of competencies in processes of value analysis, decision-making, and moral reasoning**

If people are to acquire the qualities of intellectual independence and moral maturity that characterize effective citizenship, they must be provided opportunities to analyze values critically, choose carefully from alternatives, and reflect on the implications of their choices beyond the personal and the immediate.

Specific competencies that are involved may be viewed as critical thinking skills which students develop and apply within the context of the social issue and their own lives. Students are assisted in developing these skills by being provided the following types of experiences:

- *Value analysis, including consideration of the value priorities of self and others; reflections upon value conflicts, competing courses of action, and alternative consequences of actions; distinguishing between factual and value claims; and identifying logical inconsistenc*

- *Decision-making, by rank-ordering sets of values, and choosing between alternative positions in accordance with personal values.*

- *Moral reasoning about the broader implications of a chosen solution or planned action by applying such specific tests as:*

  - *Role Exchange Test (Are you willing to exchange places with the person(s) involved in a particular situation?)*

  - *New Cases Test (Does the value principle underlying your choice apply equally well to similar relevant cases?)*

  - *Universal Consequences Test (What would happen if everyone did that? How would you like it if everyone did that? Are you willing to allow anyone else in similar circumstances to do the same thing?)*

  - *Subsumption Test (Can you accept a higher order value principle, upon which your choice is based?)*[1]
    (NOTE: such higher order principles as survival of mankind, human dignity and justice, may often be applied to a chosen solution or planned action to determine consistency within one's world view.)

---

[1] Adapted from Coombs, J., Daniels, L., Wright, J., PREJUDICE. Toronto: The Ontario Institute for Studies in Education, 1978.

- **Development of positive attitudes towards self, others and the environment**

Some of the ways that students can be assisted to develop positive attitudes include participation in special experiences (e.g., celebrations), development of confident and trusting relationships in the classroom, and learning in a free and open inquiry atmosphere. The following provide the framework for specific attitudinal objectives that are prescribed for curriculum topics:

- *An attitude toward oneself as someone who is significant, is capable of becoming an effective citizen, and is responsible for personal and social development.*

- *An attitude toward others of empathy, respect and concern, and appreciation for the contributions of others to one's own welfare.*

- *An attitude of commitment toward intellectual processes of inquiry. Such an attitude includes demonstration of skepticism, objectivity, tolerance for ambiguity, open-mindedness, tentativeness of interpretations, and respect for evidence.*

- *An attitude of sensitivity toward human and natural environments.*

3. Knowledge Objectives

To be an effective citizen, one needs to be informed. Only by knowing their world can people exercise even partial control of that world. Because the pool of knowledge is always growing and changing, effective citizens must have both the commitment and the skills to modify and extend their knowledge continuously.

- **The Role of the Disciplines:**

The knowledge component of social studies objectives is drawn mainly from history, geography and the social sciences. History and geography, in particular, integrate much of human experience and provide an essential base for positive citizenship. Content and processes from economics, political science, sociology and anthropology can greatly increase our ability to understand and resolve contemporary social issues, however, and hence have been accorded significant emphasis in the design and development of the 1981 Alberta Social Studies Curriculum.

- **Facts:**

Prescribed knowledge objectives for social studies topics encompass three levels of organization: facts, concepts, and generalizations. Prescribed concepts and generalizations tend to reflect broad human processes and relationships. Prescribed factual knowledge, by con-

trast, tends to be drawn directly from history, geography or the social science disciplines. Facts that are prescribed for grade level topics are identified within the structure of a question format entitled QUESTIONS TO GUIDE INQUIRY. In formulating the "Questions to Guide Inquiry" component of knowledge objectives for grade level topics, care has been taken to ensure that significant factual information will be attained by students, and a variety of levels of thinking processes encompassed.

- **Concepts:**

Whereas facts refer to particular objects or events, concepts are more abstract and may be thought of as subsuming a number of objects or events that have common attributes. A total of five to seven concepts is prescribed for development for each curriculum topic. Prescribed concepts have been selected in accordance with the following criteria:

- they enable prescribed factual information to be assimilated and synthesized;
- they exist as significant ideas in history, geography or the social sciences, and have application in a number of disciplines;
- they are appropriate to the definition of citizenship that underlies the Alberta Social Studies Curriculum, and the processes of active citizenship that the curriculum promotes.

- **Generalizations:**

Generalizations are significant statements that may have exceptions but generally hold true. They provide the means by which facts and concepts can be accumulated in an organized and systematic way, and in so doing, act as vehicles by which new but similar situations can be understood.

The process of developing, testing and substantiating (or falsifying) generalizations is amongst the most important qualities of true inquiry. The Alberta Social Studies Curriculum emphasizes the place of generalizations in the structure of knowledge, and the importance of students developing their own generalizations from concepts and factual information.

4. Skill Objectives

Skill objectives for the Alberta Social Studies Curriculum include both inquiry and participation skills. Inquiry skills encompass eight "areas" of research, representing the major steps in a generalized model of social inquiry. This model (See Figure 1) can be expanded or modified in numerous creative ways to suit specific topics, disciplinary emphases, resources and

student maturity. Participation skills comprise four "areas" of skills and can be developed throughout the process of inquiry.

Within each topic, certain skill areas have been chosen for emphasis. These are listed immediately under the heading "Skill Objectives". All other skills may be given less emphasis for that topic. It should be noted that each area of skill objectives is prescribed for emphasis at least once for each grade. It should also be noted that the three inquiry skill "areas" of gathering and organizing data, analyzing and evaluating data, and synthesizing data are emphasized for all topics at all grade levels. Teachers will frequently find that the range of prescribed skills is too narrow to enable the prescribed issue to be researched comprehensively, and are encouraged to incorporate additional specific skills from the master list on pages 12 to 16.

Figure 1

A PROCESS FOR SOCIAL INQUIRY

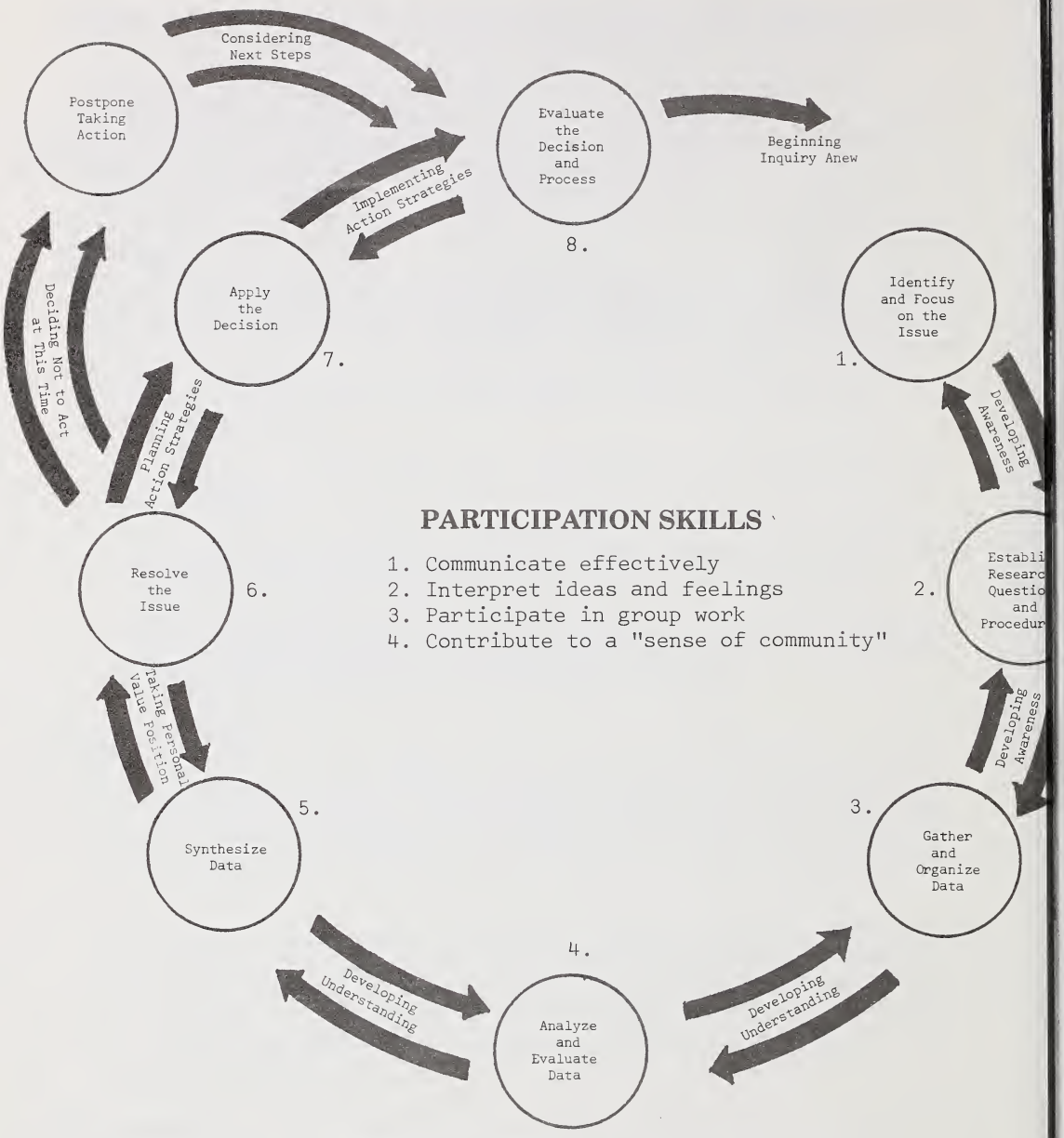

INTERPRETATION OF FIGURE I

The system of two-way arrows indicates that progress through the process of inquiry is not lock-step. During inquiry, as an issue takes on a new perspective, students will frequently find it necessary to "double back" to steps covered previously. Social studies students, like researchers and citizens intent on resolving social problems, should be guided by a purposeful and systematic approach to problem-solving while allowing for deviations in procedures on the basis of intuition, dead-ends and such realities as schedules and available resources.

INQUIRY SKILLS

Skill Area One: IDENTIFY AND FOCUS ON THE ISSUE

- Identify the elements of the social issue (e.g., value, factual, definitional, policy elements and competing values).
- Describe the social issue in terms meaningful to students.
- Paraphrase the issue from different sources, or expressions of opinion.

Skill Area Two: FORMULATE RESEARCH QUESTIONS

- Hypothesize possible solutions.
- Formulate appropriate research questions to guide information gathering.
- Select appropriate techniques and resources for research.

Skill Area Three: GATHER AND ORGANIZE DATA

- Read and interpret
  - print materials (contemporary and historical)
  - maps and globes
  - graphs
  - tables
  - charts and timelines
- Interview
- Survey
- Observe and listen to:
  - individuals and groups of people
  - audiovisual materials
- Conduct participant observation
- Record by
  - outlining

- paraphrasing
- tabulating
- mapping
- charting (retrieval, etc.)
- diagramming
- sketching and painting
- graphing
- note making

Skill Area Four: ANALYZE AND EVALUATE DATA

- Categorize data
- Compare and contrast data
- Explain discrepancies in viewpoints, positions and arguments
- Evaluate bias and emotionalism, subjectivity and objectivity
- Infer reasons for varying perspectives
- Discriminate relevant from irrelevant data

Skill Area Five: SYNTHESIZE DATA

- Develop concepts
- Formulate generalizations
- Relate causes and effects
- Summarize information

Skill Area Six: RESOLVE THE ISSUE

- Formulate alternative solutions
- Analyze values underlying each alternative
- Predict the consequences of each alternative
- Evaluate alternatives and make a policy decision based on:

- adequacy of supporting evidence
- logical consistency of arguments
- priority of personal values
- priority of social values

Skill Area Seven: APPLY THE DECISION

To help students develop skills in active civic participation, it is desirable to have them become involved in some form of real life application of the decision reached.

While the concept of active involvement is encouraged as a significant aspect of education for active citizenship, the role of the teacher in helping students organize and implement social action projects is one requiring a strong sense of responsibility. It requires sensitivity to the maturity of students, to the expectations of parents, to institutional norms, and to democratic processes. Because of the need for sensitivity in carrying out this type of learning experience, social action is not prescribed but is encouraged where possible, given the above cautions.

Therefore, skills prescribed for grade level topics incorporate criteria for planning to apply decisions, but do not prescribe social action strategies or situations.

Specifically, as students and teachers consider whether to implement the action component of the Alberta Social Studies Curriculum, they should:

- Consider the feasibility and desirability of applying the decision in some form of action;

- Create a plan of action to apply the decision (e.g., work for an improved school or classroom environment; provide services to a community group on a close interpersonal basis; express ideas in social settings, or participate actively in a political process). In particular, students should be encouraged to regard their school as a real and viable social institution and to find ways to improve school life.

- Apply the plan (if feasible and desirable)

  - in the classroom
  - in the school
  - in the broader community

Skill Area Eight: EVALUATE THE DECISION, THE PROCESS AND (where pertinent) THE ACTION

- Judge the worthwhileness of the consequences of the decision
  - to self
  - to others
- Examine the appropriateness of the action
- Assess the suitability of the process to the issue and resources
- Decide whether to culminate inquiry, or to continue it

PARTICIPATION SKILLS

In a complex, democratic society it is desirable for citizens to become competent in working with others to resolve social issues and to implement decisions they have reached. Working together depends upon competence in several kinds of skills, including those outlined below.

Skill Area One: COMMUNICATE EFFECTIVELY

- Express ideas clearly and succinctly, orally and in writing
- Support ideas logically
- Adapt a communication on the basis of
  - size of audience (e.g., individual, small group, class or community)
  - age of audience
  - purpose of message (e.g., formal or informal)

Skill Area Two: INTERPRET IDEAS AND FEELINGS OF SELF AND OTHERS

- Listen to the expression of ideas and feelings of others
- Understand and empathize with the dilemmas and decisions of others
- Interpret feelings from verbal and non-verbal cues

Skill Area Three: PARTICIPATE IN GROUP WORK AND DECISION-MAKING

- Choose an appropriate model for decision-making in class and small

group situations (e.g., consensus, majority rule, authority) and apply appropriate rules for procedure

- Apply alternate roles as leader or follower in a group

- Prepare a position in understandable and persuasive terms

- Organize activities to promote group goals

- Negotiate (including bargain, trade, confront, compromise) to influence others to a certain position, or to build consensus

- Provide support in furthering group goals

Skill Area Four: CONTRIBUTE TO A "SENSE OF COMMUNITY"

- Demonstrate a sense of sharing of group goals and aspirations

- Assist in group projects, both in and outside the classroom, to help others achieve a sense of belonging and mutual trust

- Take steps to establish cross-age, cross-cultural, cross-sex, etc., relationships both in and outside the classroom

I. MINIMUM EXPECTATIONS

A. Core/Elective Components

Like other subjects in Alberta schools, social studies has core and elective components.

The mandatory core comprises 75% of the program and is represented by the 18 topics and statements of objectives listed on pages 22 to 80. The elective portion occupies 25% of the program. Topics and issues for the elective portion are to be chosen by teachers and students preferably in consultation with parents and community groups and agencies. Elective topics should help students develop an understanding of current concerns at local, provincial, national and international levels. Though elective topics can be extensions of core topics, teachers should study the scope and sequence charts on pages 3 and 4 to ensure that unproductive overlap of topics is avoided.

B. Evaluation

For the Alberta Social Studies Curriculum, evaluation is the process of collecting, processing, interpreting and judging program objectives, teaching strategies, pupil achievement, and instructional resources.

Evaluation is important during all phases of planning and instruction. It should begin with diagnosis of student needs, and include consideration of ways that prescribed resources and support materials can be used to advantage in inquiry. Formative evaluation, undertaken throughout the instruction phase, determines how well students are achieving prescribed objectives, and permits the planning of specific learning experiences. Final or summative evaluation should occur at the end of inquiry into each prescribed topic. Usually its purpose is to assign a grade, assess the degree of overall success in meeting learning objectives, and estimate the suitability of prescribed and support materials as they relate to personal teaching style and aspirations for professional growth.

In social studies:

1. Evaluation should be a continuous process.

2. Evaluation should encompass the full range of social studies objectives

3. Evaluation of selected objectives should be a co-operative process involving students and teachers.

4. Evaluation should comply with local accreditation policies.

5. Evaluation should include a variety of techniques for obtaining information, e.g., observations, informal and formal tests, parent and pupil conferences, checklists, written assignments.

6. Proper records should be maintained to provide sufficient information for decision-making purposes.

7. Evaluation should enable judgments to be made about the relationship between personal teaching style, instructional resources and student achievement.

C. Time Allocations

In grades one to six, three topics per grade are prescribed for inquiry. A imum of eight weeks class time (four weeks if semestered) should be devoted to each topic at all grade levels. Time to be allocated to social studies in the elementary grades is not prescribed. However, teachers may be guide by the average time per week as outlined in *A Summary of Scheduled Instruct Times for Prescribed Subjects in Alberta Elementary Schools 1978-79*. These are as follows:

Grade One	124 minutes
Grade Two	138 minutes

Grade Three	150 minutes
Grade Four	171 minutes
Grade Five	181 minutes
Grade Six	184 minutes

V. LEARNING RESOURCES

A. Learning Resources Selected by Alberta Education

1. Prescribed Learning Resources:

Three to ten print and/or non-print English language resources have been prescribed for social studies instruction at each grade level. Until a full complement of resources is available in Ukrainian, it is recommended that teachers consult the available English language resources and, where possible, adapt them for instruction in Ukrainian.

The prescribed resources are those resources that Alberta Education has assessed as the best presently available for achieving the objectives of grade level social studies programs. These resources are listed in the documents below and are available for purchase at a 40% discount at the Alberta School Book Branch:

- *Alberta School Book Branch Catalogue*
- *Social Studies Learning Resources for Elementary Schools*

Resources, once prescribed, retain this status for a minimum of three years.

2. Recommended Learning Resources:

Recommended resources include print and/or non-print materials which contribute to one or more social studies objectives, as well as curriculum materials which are complementary to prescribed resources (e.g., teachers' guides). These resources are listed in the documents named above and are available from the Alberta School Book Branch.

3. Support Materials:

A variety of support materials prepared by Alberta educators, and approved by Alberta Education, is available to assist social studies teachers in the implementation of the 1981 Alberta Social Studies Curriculum. While these resources do not necessarily address the full scope of objectives for topics, and may require modification to suit the needs of individual students, classes, and communities, it is anticipated that they will provide substantial assistance in communicating the intents of the 1981 curriculum.

— SOCIAL STUDIES TEACHING UNITS

For each grade level, one detailed English language teaching unit is presently available from the Alberta School Book Branch. Ukrainian language teaching units are currently being prepared and will soon be available from the same source. Units address grade level topic objectives with substantial fidelity and are designed to make maximum use of prescribed resource materials. Where prescribed resources for a topic have not been identified, the teaching unit is relatively self-contained.

— MONOGRAPHS

A Handbook for Unit Planners, the first monograph on topics of special significance to social studies teachers in Alberta, is available from the Alberta School Book Branch. A second monograph, *Teaching the Electi Portion of the Social Studies Program*, is being developed. Others will designed as new instructional needs emerge.

— ALBERTA HERITAGE LEARNING RESOURCES

These resources include:

Kanata Kits, sixteen multi-media learning packages designed to integrat curriculum objectives and content with processes of inquiry appropriate to the Alberta Social Studies Curriculum;

Junior Atlas of Alberta, designed to introduce upper elementary student to the human and physical geography of Alberta;

Relief Map of Alberta;

Books for Young Readers, designed to provide both background source material and a variety of enrichment experiences for the upper elementa program.

B. Learning Resources Selected at the Local Level

Learning resources approved by Alberta Education will frequently be supplemented by materials selected at the local level. Legally, such materials must be approved by the school board, under authority delegated to boards by the Minister of Education pursuant to Section 12(2)b of The School Act. Also, many incidental materials are used by teachers because of their topical relevance. In such cases, teachers must exercise sound professiona judgement, since they could be held accountable for an injudicious choice.

V. SUMMARY

Social studies has been defined as the school subject in which students learn to explore and, where possible, to resolve social issues that are of public and personal concern. The preceding pages have provided an overview of program content and objectives for the 1981 Alberta Social Studies Curriculum. Minimum expectations regarding core and elective components, evaluation and time allocations have been described briefly, and the status and availability of various learning resources have been outlined.

The following pages describe in greater detail the core (75%) of the social studies curriculum which is prescribed for instruction.

Перша кляса: Родини

Друга кляса: Плянування сусідств і місцевих громад

Третя кляса: Способи життя в інших часах і місцевостях

ТЕМА А: Я ЯК ОСОБА

ПЕРША КЛЯСА
РОДИНИ

Ця тема дасть учням можливість відчути й усвідомити собі те, що вони фізично, емоційно й суспільно є такі ж самі, як усі інші, а також і те, що в деяких подробицях вони унікальні.

До певної міри люди унікальні і вони не мають вибору щодо міри своєї подібности до інших. Під іншим оглядом, якщо йдеться про спосіб виявляння почуттів, люди мають свободу вибору. В таких обставинах, учні повинні прослідити ось таке питання: „Чи повинен (повинна) я бути таким (такою), як інші?"

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Групова приязність/Незалежність
Чи я повинен (повинна) бути таким (такою), як інші?
Приклади: а. коли вирішую, як підстригти волосся... (фізичне „я")
б. коли вирішую, як виявити свої почуття... (емоційне „я")
в. коли працюю й граюся...(суспільне „я")

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.3, 1.4, 1.5, 1.7, 2.1, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити почуття й емоції, що є основою власної поведінки і поведінки інших. -- Коли ти почуваєшся щасливим (щасливою)? Нервовим (нервовою)? Самітним (самітною)? Зляканим (зляканою)? Чи й інші люди мають почуття? 2. Описати фізичну, емоційну і суспільну поведінку, яка виявляє нахил до вартостей групової приязности і незалежности. -- Як ми поводимося, щоб бути такими, як інші (фізично, емоційно і суспільно)? Що ми робимо, щоб виявити, що ми можемо діяти самостійно? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції в моральному мисленні, оцінюючи поведінку та її наслідки для себе та інших. -- Якщо ти виконуєш щось за своїм пляном, які наслідки будуть для тебе? Для інших людей?	**1. Узагальнення** Кожна людина має деякі унікальні потреби й прикмети, а інші, спільні всім людям. Власне самопоняття впливає на думання й поведінку особи. **2. Поняття** 1. Я 2. Інші 3. Потреби 4. Подібність 5. Відмінність **3. Питання для проведення розслідування** 1. Чим я такий самий (така сама), як інші (фізично, емоційно і суспільно)? 2. Чим я відмінний (відмінна) від інших (фізично, емоційно і суспільно)? 3. Як я використовую свій час дозвілля?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над суспільним питанням, обговорюючи його з клясою. 2. Скласти такі дослідні питання, як „До якої міри ми всі такі самі? Чим я відрізняюся від інших?" 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- спостерігаючи і прислухаючись, щоб придбати інформації про фізичні, суспільні і емоційні прикмети. -- записуючи інформації про рівні власного росту, вкладаючи низку фотознімок/рисунків за порядком на схемі. 4. Проаналізувати й оцінити дані, порівнюючи й протиставлюючи точки зору, під час дискусії в клясі, про ті прикмети, які є спільні, або які відрізняють людей. 5. Оформити синтезу даних,

чи подобаються тобі такі наслідки? Чи ти вдоволений (вдоволена) зі своїх рішень?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення самоповаги, формуючи позитивні почуття про людське тіло та його функції.

2. Розвинути наставлення симпатії до інших, розуміючи, що кожний має почуття й емоції.

3. Розвинути наставлення визнання інших, розуміючи важливість взаємної допомоги між членами родини і друзями.

4. Що я роблю найкраще? Як я почуваюся опісля, коли я зробив (зробила) щось якнайкраще?

5. Як я підбираю собі друзів?

6. Як я допомагаю іншим?

7. Як я виявляю, що я дбаю про інших?

і злі приклади так, щоб розвинути такі поняття як „потреби".

-- формулюючи узагальнення про подібності і відмінності людей.

6. Вирішити питання, оцінюючи альтернативи про те, коли бути таким (такою), як інші, а коли бути відмінним (відмінною)?

7. Якщо заходить потреба, тоді слід застосувати рішення, застановлюючись над способами і засобами змінювання якогось виду власних фізичних, суспільних і емоційних прикмет.

8. Оцінити процес розсліду, застановлюючись над тим, що особа навчилася про себе та про інших.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, виражаючи думки усно і за допомогою картинок, про своє фізичне, суспільне і емоційне „я".

2. Осмислювати власні почуття, ототожнюючи обставини, які викликають почуття суму, веселости, сердитости тощо.

3. Брати участь у груповій праці та у груповому вирішуванні справ.

4. Причинятися своєю працею до „добра громади", допомагаючи іншим у виконанні їхніх обов'язків.

ТЕМА А: Я ЯК ОСОБА

ТЕМА Б: Я У СВОЇЙ РОДИНІ

ПЕРША КЛЯСА
РОДИНИ

Ця тема дає учням нагоду досліджувати ті обставини, на які натрапляють члени родини з приводу різних роль, які вони виконують, щоб задоволити потреби і бажання. При плянуванні і навчанні цієї теми про родину слід брати під увагу різні структури родини, що заіснували в нашому суспільстві, а саме: родини ядрові, поширені, родини із самітним батьком чи самітною матір'ю та родини прибраних батьків. Пристосування, які виникають зі змін у родинних структурах чи ролях слід також розсліджувати. Тому що тема про родину є дуже делікатна, її слід опрацьовувати з вийнятковою чутливістю.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Однаково справедливе ставлення/Допустиме вирізнення
Чи поводитися зі всіма членами родини однаково?
Приклади: а. коли якась робота мусить бути зроблена
б. коли виникає турбота про фізичний добробут
в. коли установлюються родинні правила
г. якщо родинні обставини міняються, наприклад, народження нової дитини або, якщо родина мусить переселитися.

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.3, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Описати поведінку членів родини, яка виявляє однаково справедливе ставлення і ту, яка виявляє різниці. -- Чи існують обставини, коли до всіх членів твоєї родини ставляться однаково? Чи існують обставини, коли до деяких членів ставляться інакше? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції у робленні рішень, формулюючи альтернативні відповіді, що відображують різні погляди на вартості. -- У даних окремих обставинах, (наприклад, коли якась робота мусить бути зроблена), як робота буде розподілена в родині, якщо в цій родині ставляться до кожного члена інакше?	**1. Узагальнення** Усі родини мають деякі основні потреби, які можна задоволити різними заходами, відображуючи такі чинники, як зміна роль, відповідальностей та структури родини. **2. Поняття** 1. Родина 2. Структура 3. Потреби 4. Бажання 5. Відповідальність, обов'язки 6. Роля **3. Питання для проведення розслідування** 1. Які бувають структури родини?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питаннями, описуючи проблему представлену рисунками або у формі драматизації. 2. Скласти дослідні питання та підходи, обговорюючи і записуючи думки про те, як і де можливо було б знайти інформації про ролі родини, про її обов'язки та про її структуру. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- спостерігаючи і слухаючи зорово-слухові матеріяли. -- опитуючи один одного, попарно, послуговуючись питаннями вчителя, щоб дізнатися про ролі й обов'язки у різних родинах. -- записуючи, коротеньким нарисом, інформацію про струк-

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення самовартости, усвідомлюючи те, що діти можуть брати на себе важливі відповідальності.

   -- Чи є такі домашні роботи, в яких ти можеш допомогти?

2. Розвинути визнання інших, пізнаючи зусилля окремих членів родини, що сповняють свої обов'язки і завдання в колі родини.

   -- Чи ти можеш придумати якийсь гарний спосіб віддяки тим членам родини, що чимсь прислужилися для родини, щоб вони не помітили, що ти це робиш?

4. Яка є різниця між потребами і бажаннями?

5. Як можуть вплинути зміни структури родини на ролі й обов'язки членів родини?

групуючи ілюстрації, які показують подібні структури родини.

5. Оформити синтезу даних, підбираючи добрі і злі приклади родин з ілюстрацій груп людей, ототожнюючи необхідні прикмети родини.

6. Вирішити питання, визначаючи справедливий розподіл відповідальностей і обов'язків кожного члена родини.

7. Застосувати рішення про те, як розподіляти працю, обговорюючи цю справу з батьками.

8. Оцінити рішення, зважаючи на те, який вплив воно буде мати на членів родини, і чи це було б корисне для інших.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, виражаючи і підтримуючи думку про ролі й обов'язки членів родини.

2. Осмислювати думки та почуття, обговорюючи скрутні обставини, з якими зустрічаються інші, у зв'язку з родинними обов'язками.

3. Брати участь у груповій праці домовляючись, під керівництвом учителя, про справедливий розподіл праці.

4. Причинятися своєю працею до „добра громади", виявляючи охоту ділитися думками, речами і завданнями.

ТЕМА В: КАНАДСЬКІ РОДИНИ

ПЕРША КЛЯСА
РОДИНИ

Ця тема дає учням початкові формальні відомості про Канаду, як багатокультурне суспільство. Слід досліджувати спільні риси родинного життя, як також унікальні традиції родин з відмінного культурно-етнічного походження. Для досліджень слід підбирати такі родини, які викликають зацікавлення учнів та вчителя, і для вивчання яких існують відповідні допоміжні навчальні матеріяли.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Традиція/Пристосування
Чи повинні ми заохочувати канадські родини до зберігання їхнього традиційного способу життя?

Приклади: а. мова
б. страви
в. одяг
г. вийняткові дні/святкування

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.8, 2.2, 2.3 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Визначити і описати, як родини виявляють, що вони дорожать тим, що вони подібні до інших канадських родин. -- Що різні канадські родини мають спільного між собою? Чому родини живуть так, як і інші канадці? Що підказують нам ці причини про те, що є важливим для тих родин? 2. Визначити й описати ті способи, якими родини виявляють, що вони вважають, що збереження деяких культурно-етнічних традицій є важним. **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції у робленні рішень, вирішуючи, чи слід заохочувати канадські родини зберігати традиційні способи життя, чи ні. -- Чи я готовий (готова) випробовувати різноманітні тради-	**1. Узагальнення** Хоч вони задовольняють багато своїх потреб так само, як більшість канадських родин, деякі канадські родини заспокоюють певні свої потреби в такий спосіб, який віддзеркалює їхнє культурно-етнічне походження. **2. Поняття** 1. Традиції 2. Звичаї 3. Святкування 4. Поділення з іншими 5. Пристосування **3. Питання для проведення розслідування** 1. З якої культури походить моя родина? 2. З якої культури походять родини намічені для обслідування? 3. Чи більшість канадських родин	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, перевіривши спершу подібності і різниці між канадськими родинами. 2. Скласти дослідні питання та підходи, роблячи припущення (вгадуючи) про те, як канадські родини подібні і неподібні до себе під оглядом їхнього культурного походження, страв, що вони споживають, тощо. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- спостерігаючи і слухаючи зорово-слухові матеріяли, що показують, чим канадські родини подібні чи відмінні. -- зазначуючи на географічних картах/глобусах (гльобах) ті країни, з яких походять різні родини. 4. Проаналізувати й оцінити дані, пояснюючи причини різниць у поглядах щодо збереження традиційного способу життя.

-- Яка різноманітність була б такого куховарського посібника, в якому були б поміщені рецепти тільки тієї їжі, яка мені знана, та яку я люблю? Що імовірно сталося б зі мною, якщо б я попробував (попробувала) ту їжу, яка мені незнана?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення цінування канадської багатокультурної спадщини, беручи участь у окремих багатокультурних діяльностях у школі або громаді.

подібні страви? Чи деякі канадські родини споживають певні страви, які є пов'язані з їхнім культурним походженням?

4. Якою мовою користуються члени вибраних канадських родин?

5. Якою працею займаються члени канадських родин вдома й поза домом?

6. Як забавляються канадські родини?

7. Котрі вийняткові дні і свята відзначують майже всі канадські родини? Котрі свята відзначують деякі канадські родини з приводу їхнього культурно-етнічного походження?

мовуючи інформації про канадські родини, і роблячи узагальнення про подібності й різниці між тими родинами.

6. Вирішити проблему, обговорюючи таке питання: „Чи слід би заохочувати родин зберігати їхній традиційний спосіб життя?"

7. Застосувати рішення, передумавши, як канадські родини могли б зберегти свої традиції, чи засвоїти традиції інших культурно-етнічних груп.

8. Оцінити процес, вирішивши, чи було б цікаво поширити обслідування і включити додаткові культурно-етнічні групи.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, описуючи подібності і різниці між культурно-етнічними спадщинами учнів у клясі.

2. Осмислити почуття інших, висловлюючись про те, що інші думають про наслідування культурних традицій.

3. Брати участь у груповому вирішуванні справ, примінюючи правило більшости як засіб, яким осягається рішення цілої кляси.

4. Причинятися до „добра громади", допомагаючи у групових проєктах, які виявляють спільні традиції в Канаді, а також і деякі унікальні традиції.

ТЕМА А: ДОСЛІДЖЕННЯ МОГО СУСІДСТВА

ДРУГА КЛЯСА
ПЛЯНУВАННЯ СУСІДСТВ І МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Ця тема зосереджується над тими видами громадського життя, які є значні у житті дітей. До них включаються людські й матеріяльні прикмети сусідства, вигоди і догідні обслуговування в сусідствах та деякі способи встановлення правил і законів, якими забезпечуються права і свобода людей. Мати на увазі ті правила і закони, які безпосередньо впливають на добробут учнів, як наприклад, ті, що відносяться до їзди ровером (велосипедом), до поведінки у школі, до нагляду над улюбленими тваринами, до будівельних площ, чи до їзди фармерськими машинами. Учні повинні також застановитись над тим, яка поведінка рахується відповідальною у тих обставинах, для яких не установлено офіційних законів, (наприклад, поведінка на громадському майдані ігор). Примітка: Історія місцевої громади вивчатиметься у третій клясі.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Особиста свобода/Суспільний порядок і безпека
Які правила повинні бути в нашій громаді?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.3, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити ті правила кляси, школи та громади, які в основному стосуються до безпеки. -- Які є приклади тих правил, що в основному відносяться до безпеки? 2. Ототожнити ті правила кляси, школи та громади, які в основному стосуються до прав людини. -- Які є приклади тих правил, що в основному відносяться до оборони людських прав, (наприклад, висловлювати свій погляд у клясі; захищати свою власність)? 3. Ототожнити ті правила кляси, школи та громади, які в основному відносяться до суспільно-громадського правопорядку. -- Які є приклади тих правил, що впевняють нас про безтурботний правопорядок.(наприклад, хо-	**1. Узагальнення** На життя громади впливають наявні вигоди та догідні обслуги й заходи, якими люди підтримують правила й закони громади. **2. Поняття** 1. Громада 2. Місце 3. Обслуговування 4. Вигоди 5. Правила 6. Закони **3. Питання для проведення розслідування** 1. Де знаходиться моя громада у відношенні до сусідніх громад та до визначних місць. 2. Де знаходиться моя громада у від-	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, прослідкуючи ті вартості, що є основою особливих правил кляси, школи і громади. 2. Скласти дослідні питання, ототожнюючи й записуючи ті питання про школу або громаду, які відносяться до даної справи. 3. Зібрати дані, -- читаючи й інтерпретуючи нескладні географічні карти, щоб визначити відносне місцеположення речей у клясі, школі чи громаді. -- опитуючи тих людей, до яких відносяться специфічні правила. -- здобуваючи і читаючи ті бібліотечні посібники, у яких охоплено правила в різних суспільних обставинах.
1. Розвинути компетенції морального [illegible]	ми?	

міркування, оцінюючи певні побажані правила, беручи до уваги їхні наслідки для себе та інших. (Загальний критерій наслідків.)

-- Які правила ми повинні мати в нашій громаді? Чи дане правило вигідне лиш для мене? Чи таке правило вигідне для інших дітей? Для дорослих? Що сталося б, якщо б усі дотримувались цього правила? Чи я вдоволений (вдоволена) такими наслідками? Чи я далі думаю, що це правило є добре, чи слід його змінити?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, оцінюючи певні побажані правила, беручи до уваги їхню здійсненність або практичність.

-- Чи існує така причина, що люди не зможуть дотримуватися цього правила? Чи більшість людей дотримуються цього правила? Чому? Чому ні? Якщо більшість людей не можуть або не хочуть дотримуватися правила, чи я все ж таки думаю, що таке правило догідне, чи слід його змінити?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути позитивне самопоняття, дивлячись на себе, як на ефективного громадянина, здібного перевірювати правила кляси, школи та громади.

-- Чи можу я щось зробити, щоб виявити, що я згоджуюся/не згоджуюся з правилом?

4. Які вигоди й обслуговування знаходяться в моїй громаді для заспокоєння потреб і зацікавлень людей?

5. Які правила й закони стосуються в різних місцях моєї місцевої громади, так як на вулицях, у школі, у крамницях, на майдані ігор чи на фармі?

6. Хто установив ці правила або закони? Чому вони встановлюють правила чи закони?

-- установлюючи категорії правил і законів відповідно до того, де вони стосуються в даній громаді (школа, дім, вулиця, майдан ігор тощо).

5. Оформити синтезу даних,

-- формулюючи узагальнення про потребу деяких правил, що сприяли б співжиттю й співпраці.

-- беручи до уваги наслідки „несправедливих" правил у заново створених обставинах, наприклад, в іграх.

6. Вирішити питання, формулюючи альтернативні розв'язки питань, які стосуються правил.

7. Застосувати рішення, представивши ряд шкільних або громадських правил, з якими погодилася ціла кляса, іншим членам школи/громади для перевірки.

8. Оцінити рішення, зважаючи на позитивні і неґативні наслідки для себе й інших, якщо ряд правил уводиться в дію.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, висловлюючи думку чітко і стисло, при розмові з дітьми/дорослими про шкільні/громадські правила.

2. Проінтерпретувати реакції і почування інших відносно ряду шкільних/громадських правил, з якими згодилася кляса.

3. Брати участь у груповому вирішуванні справ, причиняючись до дискусії цілої кляси про те, коли відповідно вирішувати справи кляси за згодою більшости.

		4. Причинятися до „добра громади" своєю участю в підготовуванні ряду шкільних/громадських правил, з якими погоджується більшість.

ТЕМА Б: СУЧАСНІ КАНАДСЬКІ ГРОМАДИ

ДРУГА КЛЯСА
ПЛЯНУВАННЯ СУСІДСТВ І МІСЦЕВИХ ГРОМАД

У цій темі учні порівнюють побут канадських громад з різною густотою населення. Зразки громад для дослідження слід підбирати з наступного списка: внутрішньо-міські громади, (наприклад, комплекс хмарочоса); передмістя; селище міського типу; садиба на акрах; фарма з обмеженими вигодами, віддалене поселення.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Самітність/Товариськість
Як повинні люди у різних канадських громадах використовувати свій „простір"?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.8, 2.1, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Описати обставини, коли люди воліють бути самітними і обставини, коли людям миліше товариство і привітність. -- Якщо ти хотів (хотіла) би бути на самоті або окремо від своїх сусідів, як би ти міг (могла) це осягнути в кожній з громад, про які ти вчився (вчилася)? -- Якщо ти хотів (хотіла) би бути з твоїми сусідами, як би ти міг (могла) це осягнути в кожній з громад, про які ти вчився (вчилася)? 2. Зробити висновки щодо зв'язку між різними властивостями громад і вартостями самітности і товариськости. -- Як ти заплянував (заплянувала) би розміщення громади для таких людей, що вважають самітність дуже важливою? -- Як ти заплянував (заплянувала) би розміщення громади для таких людей, що вважають спілкування з їхніми сусідами дуже важливим?	**1. Узагальнення** Густота населення впливає на побут. **2. Поняття** 1. Побут (спосіб життя) 2. Простір 3. Густота населення (переповнення) 4. Самітність 5. Приятелювання (товариськість) **3. Питання для проведення розслідування** 1. Що таке „густота населення"? 2. Які існують різновиди канадських громад щодо густоти населення? 3. Які є наявні властивості різновидних громад? Як їх плянують? Як вони неоднаково використовують простір? 4. Як впливає густота населення на спосіб життя у різних канадських громадах? Чи існують такі діяльності, які можна виконувати в од-	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, ототожнюючи важливість конфлікту у спорудженні нових устаткувань, наприклад, хмарочоса, школи, майдана ігор чи крамничного осередку. 2. Скласти дослідні питання, роблячи припущення про впливи густоти населення на життя людей у різних канадських громадах. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи й інтерпретуючи нескладні довідки, щоб довідатися, який вплив мають різного обширу житлоплощі на життя людей. -- записуючи інформації на схемі, яку склала кляса, про вибрані канадські громади. 4. Проаналізувати й оцінити дані, порівнюючи записані й зорові інформації про вибрані канадські громади та пояснюючи різниці у способах життя між громадами, які різняться щодо густоти населення.

них людей, що часом бажають бути на самоті, а часом бажають бути з іншими людьми?

2. Розвинути компетенції

1. Розвинути компетенції в аналізуванні й оцінюванні, клясифікуючи громади, беручи під увагу те, як вони забезпечують людям можливості для самітности і товариства.

   -- У яких громадах найлегше бути товариським (товариською) з сусідами? У яких громадах це найтрудніше?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, вибираючи поміж суперечливими вартостями самітности і товариськости, і плянуючи громаду, яка виявляє той вибір.

   -- Якщо мав (мала) би ти до вибору громаду, в якій люди воліють самітність і громаду, в якій люди воліють товариськість, котру громаду ти вибрав (вибрала) би? Як заплянував (заплянувала) би ти таку громаду, яка найкраще виявляє твої відчуття щодо важливості самітности і товариськости? Що могли б ми зробити з нашою громадою в клясі, щоб задовольнити твою волю?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення самокомпетенції в тому напрямі, щоб бути спроможним (спроможною) застосовувати те, чого навчився (навчилася).

   -- Дуже часто, під час нашої гри (забави), ми будуємо казкові країни. Якщо мав (мала) би ти допомогти при плянуванні такої громади, яка виявляла

населення на вибрані канадські громади.

6. Вирішити питання, оцінюючи альтернативні способи розв'язки даної проблеми, яка відноситься до простору якоїсь громади.

7. Застосувати рішення, добираючи такий плян, який допоміг би розв'язати проблеми споріднені з простором у чиїйсь громаді.

8. Оцінити процес, (себто, як розслідування було переведене, і як вирішено справу) з такого становища: Чого навчилися? Чи відомості були цікаві? Чи задовільно використано джерела і вибраний спосіб дії?

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно,

   -- висловлюючи погляди чітко і стисло про використовування простору в сусідстві.

   -- усно обґрунтувати погляди.

2. Інтерпретувати почуття інших, звертаючи увагу на голосові познаки та вираз обличчя.

3. Брати участь у груповому вирішуванні справ, щоб намітити плян для розв'язки питання.

4. Причинятися до „добра громади", допомагаючи іншим учням щодо їхніх волінь знайти самітність/товариськість у клясі або на майдані ігор.

би твої воління бути на самоті/з іншими, які властивості мала би така громада?

ТЕМА В: СУСІДСТВА У СВІТІ

ДРУГА КЛЯСА
ПЛЯНУВАННЯ СУСІДСТВ І МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Ця тема зосереджується над різними способами, якими люди в різних частинах світу плянують свої громади. Учні повинні навчитися про деякі наявні фізичні чинники, що впливають на плянування громад, (наприклад, географічне розміщення, клімат і ресурси), як теж про важливі й особливі аспекти культури. До громад, які намічаються досліджувати, можна включити: мале містечко побудоване довкола базару, (напр., у Мехіко); місто на воді, (напр., Венеція); кочові громади на пустелі, (напр., Саудівська Арабія) або велике місто, (напр., Осака, Ібадан). Учні можуть завершити свої дослідження плянуванням громади чи частини громади, маючи на увазі потреби поселенців даного середовища.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Співпраця/Індивідуальна ініціятива
Чи всі громади повинні забезпечувати своїх пожильців однаковими обслуговуваннями і засобами вигод?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.7, 2.1, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Навести приклади вигод, які виявляють, що індивідуальна ініціятива чи співпраця ціниться в даній громаді. -- Які обслуговування і вигоди забезпечує ця громада, що виявляють важливість співпраці? -- Які обслуговування і вигоди залишено окремим пожильцям, тому що громада цінить власну ініціятиву? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції аналізувати й оцінювати, ототожнюючи суперечні погляди про способи плянування громад, (відображуючи вартості співпраці чи індивідуальної ініціятиви). -- Якщо би ти був (була) таким плянувальником громади, який сильно вірить у забезпечення однаковими обслуговуваннями [illegible] (напр., новий майдан для	**1. Узагальнення** Усі громади мають вигоди і обслуговування, щоб допомогти пожильцям у їхніх потребах. Ці обслуговування і вигоди відображують і місцеве середовище, і вартості людей, які там живуть. **2. Поняття** 1. Середовище (оточення) 2. Потреби 3. Вигоди 4. Обслуговування 5. Співпраця 6. Ініціятива **3. Питання для проведення розслідування** 1. Які вигоди і обслуговування забезпечені у вибраній громаді? 2. Як організується або плянується [illegible] на ті, які обслуги і вигоди ви-	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, ототожнюючи альтернативні заходи забезпечити громаду обслуговуваннями і вигодами. 2. Скласти дослідні питання і спосіб дії, -- причиняючись до обліку цілої кляси таких питань: Хто? Що? Де? Коли? Чому? Як? щодо заходів забезпечування громади обслуговуваннями і вигодами. -- складаючи список тематичних матеріялів. 3. З нескладних карт (мап) зібрати дані про клясу, місцеву громаду та про вибрані громади світу, -- усвідомлюючи, що малі предмети та відстані на карті (мапі), зображують великі предмети та довгі відстані [illegible]

(напр., новий майдан для ігор)?

-- Якщо би ти був (була) таким плянувальником громади, який сильно вірить у вартість самодопомоги, щоб задовольнити власні потреби і бажання, як міг (могла) би ти допомогти поселенцям такої громади?

-- Чи є інші можливі заходи забезпечення обслуговуваннями і вигодами? Назви такі заходи.

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, ототожнюючи особисті вартості відображені у виборі між співпрацею і індивідуальною ініціятивою.

-- Котрим з цих плянів ти віддаєш перевагу? Чому?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення пошани до різноманітних способів, якими люди послуговуються в різних середовищах, щоби забезпечити обслуговування і вигоди для задоволення основних потреб.

на те, які обслуги і вигоди забезпечені в громаді?

4. Що цінять у цій громаді? Як це впливає на забезпечення обслугами і вигодами?

предметів.

-- послуговуючися нескладними умовними позначеннями, щоб знайти місцеположення предметів чи рис.

4. Проаналізувати дані з різних поглядів щодо вигод, які повинні бути включені в плян громади.

5. Оформити синтезу даних, підсумовуючи інформації про вигоди, якими забезпечено різні громади в світі.

6. Вирішити питання, оцінюючи альтернативи і роблячи рішення про придатність різних вигод і обслуг у власній громаді.

7. Застосувати рішення, складаючи плян, який забезпечить власну громаду відсутніми вигодами.

8. Оцінити рішення з погляду придатности запланованих обслуг та власних думок про співпрацю та ініціятиву.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно,

-- записуючи кілька речень, щоб висловити опінію щодо обслуг, які потребує громада.

-- малюючи картинки або приготовляючи модель, щоб виразити думку про вигоди й обслуги, які громада потребує.

2. Інтерпретувати думки інших, розробляючи спільний плян, щоб забезпечити новою вигодою або обслугою якусь громаду.

3. Брати участь у груповій праці та у шкільних зайняттях.

		4. Причинятися до „добра громади", піддержуючи мету групи щодо вчасного виконання завдання.

ТЕМА А: ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ГРОМАД У КАНАДІ СЬОГОДНІ

ТРЕТЯ КЛЯСА
СПОСОБИ ЖИТТЯ В ІНШИХ ЧАСАХ І МІСЦЕВОСТЯХ

У цій темі учні застоновляться над взаємозалежністю громад в сьогоднішній Канаді. Учні обслідкують свої громади, а також вибрані громади з цілої Канади, щоб ознайомитися з тим, як вартості взаємозалежности та самостійности громад впливають на життя канадців. Громади вибрані для обслідування повинні містити в собі профіль різних міських і сільських поселень.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Самостійність/Взаємозалежність
Чи канадські громади повинні бути більш самостійними, чи взаємозалежними щодо своїх потреб (вимог)?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8, 2.1, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Навести специфічні приклади, які виявляють зрозуміння самостійности та взаємозалежности у вибраних обставинах. -- Якщо члени громади вирішили б вирощувати усі власні харчі, як це засвідчило б те, що вони цінять самостійність чи взаємозалежність? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції в аналізуванні і оцінюванні, ототожнюючи причини, які підтримують відповідні вартості самостійности і взаємозалежности в наміченій канадській громаді. -- Які причини могли б подати ті люди, які думають, що громада сама повинна турбуватися своїми потребами якнайбільше (самостійність)? Які причини могли б подати ті люди, які думають, що громада повинна якнайбільше обмінюватись товарами і обслуговуваннями з іншими громадами (взаємозалежність)?	**1. Узагальнення** Сільські громади, малі містечка і міста є взаємозалежні щодо виміни товару і обслуговувань. Наше суспільство стає, технологічно, більш заавансованим, тому й взаємозалежність громад набирає ширшого розміру. **2. Поняття** 1. Міське 2. Сільське 3. Урбанізація 4. Спеціялізація 5. Обмін товарами і обслуговуваннями 6. Взаємозалежність **3. Питання для проведення розслідування** 1. Що означає слово „взаємозалежність"? Чи окремі люди можуть бути взаємозалежними? Чи цілі громади можуть бути взаємозалежними з іншими громадами? 2. Які товари і обслуговування дістають люди в твоїй громаді від [illegible] яких уживає твоя родина?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити і зосередитися над питанням, поглиблюючи поняття самостійности і взаємозалежности у нескладних особистих обставинах, і усвідомлюючи, що ці вартості часто суперечаться. 2. Скласти дослідні питання та підходи, -- пропонуючи способи дослідження взаємозалежности у якійсь громаді. -- допускаючи про те, які впливи можуть мати посилений зв'язок і взаємодія на намічені громади. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- оглядаючи власний дім, щоб довідатися, де (в Канаді) виготовляють ті товари, які уживає родина. -- записуючи вислід обслідування на нескладнім графіку або на ілюстрованій діяграмі. -- визначаючи на приготовленій карті (мапі) шляхи, якими [illegible] -- описуючи свою громаду в від-

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути нставлення симпатії до інших, виявляючи розуміння причин, чому декотрі люди воліють самостійність, а інші -- взаємозалежність.

   -- Часом ми воліємо щось виконувати власними зусиллями. Назви такі зайняття, які ти любиш сам робити. Як ти почуваєшся опісля? Часом ми воліємо щось робити з іншими людьми. Назви такі зайняття, які ти волієш робити з іншими людьми. Як ти почуваєшся опісля?

   -- Одні воліють робити більшість речей власними зусиллями; інші воліють робити більшість речей з іншими людьми. Такі люди, часом, творять поселенчі громади, або переносяться до інших громад, де більшість людей мають такі ж самі ідеали. Які можуть бути у них причини на це?

   -- Деякі люди воліють бути „майстром на всі руки". Інші воліють бути „знавцями-фахівцями" або „спеціялістами". Коли ти волієш один з цих способів у виконанні своїх зайнять?

3. Які товари і обслуговування виробляють люди в твоїй громаді для людей в інших канадських громадах? (Напр., Які речі виробляють у твоїй громаді? Куди ці речі відсилають?)

4. Де знаходиться твоя громада у відношенні до інших канадських громад, які намічено для дослідження?

5. Чи географічне оточення (розміщення, земля, клімат, ресурси), впливає на спосіб життя тамошніх людей?

6. Що це „міська" громада? „Сільська" громада? Якими товарами і обслуговуваннями обмінюються канадські міські і/або сільські громади? Як відбувається такий обмін?

7. Що це „спеціялізація"? Якщо якась громада стає більш спеціялізована, (напр., продукує деякі головні продукти), чи люди в тій громаді стають більш взаємозалежними з іншими громадами?

8. Що це „урбанізація"? Якщо якась громада стає більш урбанізована, (напр., міста стають більшими), чи люди в тій громаді стають більше взаємозалежні з сільськими поселеннями та іншими громадами?

   -- описуючи свою громаду в відношенні до інших громад, користуючись напрямними (Пн, Сх, Пд, Зх).

   -- визначаючи відносні віддалі між громадами, користуючись звичайним мірилом і спрощеною картою Канади.

4. Проаналізувати і оцінити дані, порівнюючи точки зору про бажаність поширеної взаємозалежности для специфічних громад.

5. Оформити синтезу даних, узагальнюючи про посередники, що впливають на поширення взаємозалежности між громадами.

6. Вирішити питання, оцінюючи альтернативи і роблячи рішення про те, чи громада повинна поширити, чи поменшити взаємозалежність (устійнити це на основі достовірних доказів і особистих поглядів про бажану рівновагу між самостійністю або взаємозалежністю).

7. Застосувати рішення, оцінюючи можливості поширення або обмеження взаємозалежности у власній громаді.

8. Оцінити рішення, зважаючи на його корисність відповідно до обміни ролями, (Role Exchange Test).

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, викінчуючи ілюстровану карту, щоб повідомити інших про походження товарів, яких уживає власна родина.

2. Інтерпретувати голосові познаки та вираз обличчя інших, як по-

кажчики їхнього почуття щодо альтернативних вислідків.

3. Брати участь у груповій роботі, причиняючись до дискусії своїми думками.

4. Причинятися до „добра громади", допомагаючи в наміченому завданні щодо примінення зразку рішення, напр., установити зв'язки з якоюсь шкільною клясою деінде в Канаді.

ТЕМА Б: СПОСОБИ ЖИТТЯ КАНАДЦІВ В ІНШИХ ЧАСАХ

ТРЕТЯ КЛЯСА
СПОСОБИ ЖИТТЯ В ІНШИХ ЧАСАХ І МІСЦЕВОСТЯХ

У цій темі учні застановляться над питаннями про життя громад у часах ранніх поселенців. Вони повинні застановитися над способом життя членів громад минулих поколінь та над їхнім прямуванням до рівноваги громадної праці з самостійною працею, щоб осягнути намічену мету і прагнення. Учні повинні порівняти минуле з сучасним, щоб належно оцінити ті зміни, що наступили протягом довгих років у їхній громаді.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Самостійність/Співпраця
Чи ми повинні працювати одинцем, чи разом?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 2.1, 2.2, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Навести приклади особистої поведінки, що відображують вартості самостійности і/або співпраці. -- Опиши обставини, коли ти працював (працювала) одинцем, тому що ти думав (думала), що важливо дещо робити самому (самою). -- Опиши обставини, коли ти працював (працювала) з іншими, тому що ти думав (думала), що важливо співпрацювати. 2. Описати історичні обставини, які явно виявляють самостійну поведінку й обставини, які явно виявляють співпрацю. -- Які речі чи роботи виконували поселенці самостійно? -- Які речі чи роботи виконували поселенці у співпраці з іншими? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції у робленні рішень, вибираючи між суперечливими думками, які мають переваги і	**1. Узагальнення** Спосіб життя ранніх поселенців позначався потребами рівноваги між співпрацею і самостійністю, щоб осягнути намічену мету і прагнення. **2. Поняття** 1. Спосіб життя 2. Поселення 3. Мета/Прагнення 4. Зміна 5. Громада **3. Питання для проведення розслідування** 1. Коли прибули перші люди до громади, в якій ми тепер живемо? Хто вони були? Звідки вони прибули? Чим вони сюди приїхали? 2. Чому люди прибули до нашої громади? Яка була їхня мета і прагнення? 3. Як поселенці вирішували, де [illegible] основні потреби?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, переповідаючи проблему та складаючи дві альтернативи. 2. Скласти з цілою клясою способи вибору джерел і придбання інформацій про історію даної громади. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи і осмислюючи нескладні історичні довідки, які описують спосіб життя в минулому. -- переводячи інтерв'ю з батьками й іншими людьми в громаді про історію громади. -- записуючи дані здобуті в інтерв'ю по категоріях на відповідній дослідній схемі. -- записуючи події з історичного життя громади нескладним визначником часодії. 4. Уживаючи поняття самостійности і співпраці як мірило, проаналізувати дані, порівнюючи спо- [illegible] громади.

недоліки.

-- Уявіть собі обставини, в яких важко вибрати між самостійністю і співпрацею. Які переваги і недоліки має кожний з цих чинників? Котру вартість ти волієш?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, ототожнюючи відповідні дії в школі, вдома і в сусідстві, які узгоджуються з чиїмсь вибором вартости.

-- Маючи на увазі вибрану тобою вартість (самостійність або співпраця), що би ти міг (могла) робити в школі, вдома і в сусідстві, щоб виявити цю свою вибрану вартість? Що би ти міг був (могла була) зробити, як поселенець, щоб виявити свою вибрану вартість?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення об'єктивности, виявляючи охоту розглянути переваги і недоліки самостійности і співпраці в даному випадку.

5. Як проявлялася праця людей одинцем? Як разом?

6. Чому вони часом воліли працювати одинцем, а часом працювали разом?

5. Оформити ситезу даних,

-- підсумовуючи інформації про зміни в громаді на схемі.

-- визначаючи співвідношення між причинами і наслідками щодо змін у громаді протягом певного часу.

6. Вирішити питання,

-- формулюючи альтернативні розв'язки щодо праці спільно або одинцем у школі, вдома та в сусідстві.

-- аналізуючи вартості притаманні кожній альтернативі.

7. Застосувати рішення, вирішуючи працювати самостійно або разом з іншими над даним проєктом.

8. Оцінити спосіб, яким вирішено питання, порівнюючи з іншими способами, якими можливо прийти до рішення, (напр., рішення учителя, рішення більшістю голосів, рішення одностайною згодою).

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно,

-- укладаючи один чи два абзаци, щоб звідомити про деякі вияви життя в часах поселення.

-- малюючи, чи призбируючи і показуючи картинки, що ілюструють, як способи життя змінилися.

2. Проінтерпретувати думки і почуття,

-- прислухаючись до думок інших щодо воління працювати одинцем або разом.

-- виявляючи зрозуміння проблем, на які натрапляють інші в їхньому пристосуванні до змін у громаді.

3. Брати участь у груповому вирішуванні справ, послуговуючись одностайною згодою щодо підбору заходів діяти спільною працею.

4. Причинятись до „добра громади", допомагаючи в групових проєктах.

ТЕМА В: СПОСОБИ ЖИТТЯ В ГРОМАДАХ З ВІДМІТНИМИ РИСАМИ КУЛЬТУРИ

ТРЕТЯ КЛЯСА
СПОСОБИ ЖИТТЯ В ІНШИХ ЧАСАХ І МІСЦЕВОСТЯХ

У цій темі учні досліджують питання відносно громад, в яких люди намагаються зберігати відмітний спосіб життя. Хоч вивчання історичних аспектів громади може послужити як інформаційне тло, та в цій темі слід зосередитися над сучасністю. Громади для дослідження слід підбирати з Альберти, з Канади чи з будь-якої іншої частини світу. Деякими прикладами послужать колонії гутеритів, громади менонітів, індіянські резервації, частини великого міста з відмітною культурою, як наприклад, китайський квартал або кібуц. Всеосяжний намір цієї теми -- це поглиблення чутливости учнів до тих культур та способів життя, з якими учні, мабуть, мало знайомі і без досвіду.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Зберігання способу життя/Модернізація
Чи люди повинні намагатися зберігати відмітні способи життя в своїх громадах, чи сприяти змінам?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.8, 2.3, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Описати поведінку, яка вказує на те, що деякі люди воліють жити в громадах з відмітною культурою, щоб зберегти свій спосіб життя, а інші люди воліють жити в різнорідних модерних громадах. -- Що люди найбільше цінять, коли вони, для свого проживання, вибирають громади з відмітною культурою? Як відображуються такі вартості у їхній поведінці? -- Деякі люди, з власного бажання, залишають такі громади з відмітною культурою. Які можуть бути вартості у цих людей? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції у моральному міркуванні, досліджуючи свої вартості в нових, але подібних обставинах. (Іспит нових обставин -- New Cases Test.)	**1. Узагальнення** Звичаї, традиції, правила і релігійні переконання сильніше об'єднують людей у громадах з відмітною культурою. Такі чинники, як рухливість, комунікація та поширене знання можуть впливати на зміни у традиційно-культурних громадах. **2. Поняття** 1. Традиції і звичаї 2. Громади з відмітною культурою 3. Взаємодія 4. Зміна 5. Зберігання способу життя **3. Питання для проведення розслідування** 1. Що це „громада з відмітною культурою"? 2. Де знаходяться громади намічені	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Установити і зосередитися над питанням, дискутуючи про те, чи люди повинні, чи не повинні, старатися зберігати свої громади від змін, щоб утримати свій відмітний спосіб життя. 2. Підготовити низку дослідних питань, які керуватимуть збиранням інформацій про громади з відмітними культурами. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи й інтерпретуючи нескладні карти (мапи), щоб знайти обслідувальні громади у відношенні до своєї громади. -- описуючи місцеположення, користуючись основними показниками (Пн, Пд, Сх, Зх -- N, S, E, W) і підрахованою віддаллю від своєї громади. -- аналізуючи дослідні помічен-

над іншими громадами, застановися над тим, чи твої висновки про бажаність змін у тих громадах теж відносяться до твоєї громади? Які існують схожості і різниці?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути симпатію до людей у громадах з відмітною культурою, яких обставини заставляють міняти свій спосіб життя.

   -- До якої міри всі з нас потребують традиції і стійкости? Як впливають на нас поважні перешкоди у нашому способі життя? Як можуть вплинути поважні перешкоди на людей у громадах з відмітною культурою?

громади.

4. Як взаємодіють ці громади з відмітною культурою з ширшим суспільсвом? Які впливи, якщо є такі, має ця взаємодія на них.

5. Як люди в цих громадах реаґують на натиски до зміни?

6. Як люди у твоїй громаді реаґують на зміну?

тих людей, що залишаються жити в громадах з відмітною культурою та тих, що покидають такі громади.

5. Оформити синтезу даних,

   -- підсумовуючи інформації, укладаючи їх у головні пункти.

   -- складаючи узагальнення про те, чому люди протидіють змінам.

6. Вирішити питання,

   -- передбачуючи наслідки, для обслідуваних громад, щодо протидії або прийняття окремих змін.

   -- вибираючи найбільш побажану розв'язку.

7. Застосувати рішення, створюючи плян дії, який певна група може примінити, щоб зберегти або змінити традиції і звичаї у своїй громаді.

8. Оцінити рішення, застановлюючись над тим, чи його наслідки покращать відносини між людьми у громадах і поза громадами.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, висловлюючи кількома реченнями своє становище відносно питання.

2. Інтерпретувати думки і відчуття інших, визнаючи те, що люди у громадах з відмітною культурою мають такі ж сподівання і прагнення для своєї громади, як і в інших громадах.

3. Брати участь у груповому вирішуванні справ, чергуючись виявом

своїх думок під час дискусії в клясі.

4. Причинятись до „добра громади", ділячись посібниками з однокласниками і повертаючи позичені посібники своєчасно.

Четверта кляса: Альберта — наша провінція

П'ята кляса: Канада — наша країна

Шоста кляса: Заспокоєння людських потреб

ТЕМА А: АЛЬБЕРТА — МИНУВШИНА, СУЧАСНІСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ: НАШІ ПРИРОДНІ БАГАТСТВА

ЧЕТВЕРТА КЛЯСА
АЛЬБЕРТА — НАША ПРОВІНЦІЯ

У цій темі учні дослідять питання про уживання природних багатств Альберти у минулому й сьогодні. Дослідження учнів повинно довести до пізнання природних рис Альберти, географічних районів, клімату, оновлення і неоновлення природних багатств, а також до відчуття впливу технології на середовище та на спосіб життя.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Зберігання/Споживання
Як ми повинні використовувати природні багатства?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.8, 2.3, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити зберігання і споживання як вартості, які є основою альтернативних точок зору щодо використовування оновлених і неоновлених багатств в Альберті. -- Що видається людям важливішим, якщо вони кажуть, що • ми повинні продавати так багато природних багатств, як лиш спроможні? • ми повинні розвивати наші багатства так, щоб упевнитись про їхній постійний припас у майбутньому? 2. Ототожнити, як наш досвід з природним середовищем впливає на наші вартості відносно використовування природних багатств. -- Як може твоє становище про використовування середовища мінятися відповідно з тим чи ти міський пожилець, чи фармер, чи ранній поселенець, чи перед-поселенчий індіянин тощо. **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції в аналізу-	**1. Узагальнення** Наявність природних багатств, це один чинник, що рішає про ті заходи, якими люди можуть задовольняти свої фізичні, економічні і суспільні потреби. **2. Поняття** 1. Природні багатства (ресурси) 2. Неоновлені й оновлені ресурси 3. Зберігання 4. Середовище 5. Технологія 6. Людські потреби 7. Споживання **3. Питання для проведення розслідування** 1. Які є головні географічні риси Альберти, включаючи топографічний вигляд і клімат? 2. Які є важливіші роди природних багатств Альберти? 3. Де розміщені різні ресурси	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, ототожнюючи приклади зберігання і споживання багатств Альберти, і обмірковуючи можливі наслідки кожного зокрема. 2. Скласти способи придбання інформацій з вибраних джерел, щоб відповісти на дослідні питання про використовування багатств Альберти. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи й інтерпретуючи відповідні довідники для придбання інформацій про багатства Альберти. -- читаючи й інтерпретуючи карти (мапи) в „Юнацькому атласі Альберти" (Junior Atlas of Alberta) для придбання інформацій про фізичні риси Альберти, її райони, клімат, місцеположення багатств, розподіл заселення та шляхи транспортування. -- читаючи й інтерпретуючи стовпцеві графіки і картинографіки для придбання інформацій про продукцію різних ресур-

послідовність між тим, що люди висловлюють і між тим, як вони поступають, відносно використовування природних багатств Альберти.

-- Якщо йдеться про особисте користування ресурсами (такими як папір), чи я звичайно поступаю так, як підказую іншим, щоб поступали? Які можна знайти приклади на те, що я поступаю згідно або незгідно з моєю постановою?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, упорядковуючи альтернативні становища щодо використовування природних багатств, на основі наслідків кожної альтернативи зокрема.

-- Які існують альтернативні становища щодо використовування ресурсів Альберти? Які є добрі і злі прикмети кожного становища зокрема, і які можуть бути наслідки, якби кожний зважав на це становище? Котре становище найкраще? Котре найгірше?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення дбайливости про потреби майбутніх пожильців Альберти.

2. Розвинути наставлення цінування краси і симетрії природного середовища, включаючи рослини, звірята та складові частини землі.

4. Де розміщені важливіші шляхи транспортування в Альберті?

5. Як сьогодні використовують природні багатства? Як використовувано ті багатства в минулому?

6. Чим причинилась технологія до розшуків, видобування та визискування природних багатств Альберти?

4. Проаналізувати й оцінити дані, порівнюючи і протиставляючи протилежні точки зору про те, як слід використовувати ресурси Альберти.

5. Оформити синтезу даних, поширюючи розуміння понять „оновлені і неоновлені багатства/ресурси", і узагальнюючи про їхній хосен.

6. Вирішити питання, допаровуючи вартості зберігання і споживання з різними альтернативами про те, як слід би використовувати ресурси Альберти.

7. Застосувати рішення, обмірковуючи бажаність і можливість примінення пляну зберігання або споживання ресурсів на особистому рівні.

8. Оцінити дію заохочування до зберігання або споживання з точки зору впливу такої дії на інших.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, пишучи звіт, і передаючи його усно цілій клясі або малій групі.

2. Осмислювати вирази обличчя, жести і рухи тіла, щоб установити, як інші, у малій групі, ставляться до різних альтернатив суспільної справи.

3. Брати участь у груповому вирішуванні справ, підбираючи одну з учителем поданих метод (закон -- більшости, одностайної згоди, авторитету), і примінюючи її в малих групах.

4. Причинятись до „добра громади", допомагаючи у проєктах цілої кляси, які виявляють використовування ресурсів у ситуаціях, які включають учнів.

ТЕМА Б: АЛЬБЕРТА — МИНУВШИНА, СУЧАСНІСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ: НАШІ ЛЮДСЬКІ БАГАТСТВА

ЧЕТВЕРТА КЛЯСА
АЛЬБЕРТА — НАША ПРОВІНЦІЯ

У цій темі учні розглянуть питання відносно способів життя в Альберті. Для досліджування цього питання послужить тло чотирьох періодів історії Альберти: раннє поселення, економічна криза, воєнні роки і сучасні часи. Учні повинні ознайомитись з загальними напрямними щодо фахів, зайнять під час дозвілля, умінь, зацікавлень і освіти, щоб зрозуміти пристосування пожильців Альберти до нових обставин життя в суспільстві з поширеною індустріялізацією. Учнів слід заохочувати передбачати майбутнє, і який вплив можуть мати ці загальні напрямні на їхнє власне життя.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Продуктивність/Дозвілля
Як пожильці Альберти повинні пристосовувати свій спосіб життя до нових нагод і вимог?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити продуктивність і дозвілля як вартості, які впливали і впливають на діяльність пожильців Альберти в минулому і тепер. -- Що було важливим для пожильців Альберти в їхній праці в минулому? Як це впливало на їхні зайняття під час дозвілля? 2. Визначати значення праці і дозвілля для різних людей в минулому, сучасному і майбутньому. -- Які зайняття вважалися за працю, а які за дозвілля для пожильців Альберти у давніх історичних добах? Як ми визначаємо працю і дозвілля сьогодні? Як ми будемо визначати працю і дозвілля в майбутньому? 3. Описати ті зайняття учнів у минулому, які виявляють, що учні Альберти доцінювали і працю, і дозвілля. -- Як зайняття учнів у минулому	**1. Узагальнення** Рівновага між працею і зайняттям на дозвіллі є важливим чинником у добробуті людини. Рід праці і дозвілля змінився з того часу, коли суспільство поступово поширило індустріялізацію. **2. Поняття** 1. Зміна 2. Спосіб життя 3. Фах 4. Дозвілля 5. Продуктивність 6. Винахідливість **3. Питання для проведення розслідування** 1. Коли прибули деякі великі групи поселенців до Альберти? Де вони поселилися? Чому вони поселилися якраз у таких місцях? 2. На які труднощі натрапили ранні	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити суспільне питання і його конкуруючі вартості в дискусії кляси про те, як пожильці Альберти намагаються реаґувати на зміни. 2. Скласти дослідні питання про спосіб життя пожильців Альберти в різних історичних добах. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи й інтерпретуючи історичні карти (мапи), призбируючи інформації про поселення й шляхи в давній Альберті. -- інтерпретуючи сучасні та історичні документи, щоб виробити собі погляд на спосіб життя в різних історичних добах. 4. Проаналізувати й оцінити дані, пояснюючи відмінні погляди про історичні події та випадки. 5. Оформити синтезу даних, підсу- праці й дозвіллі в минулому,

ців про те, що є важливе? Як вони відзеркалюють нашу думку про те, що є важливе сьогодні?

2. Розвинути компетенції

1. Розвинути компетенції в аналізуванні і оцінюванні, співставляючи різні погляди учнів про роди людських ресурсів, які можливо будуть потрібні пожильцям Альберти в майбутньому.

   -- Що міг би кожний з наступних пожильців Альберти сказати про важливість людських ресурсів (уміння, наставлення і т. д.), які допоможуть нам справлятися в майбутньому? Як міг би кожний з них реаґувати на думку, що освіта повинна б підготовити нас до праці? До дозвілля? Чому воно так? Які зміни завів би кожний з них у наших школах?

   - музикант або мистець
   - власник підприємства
   - продавець
   - професіонал-гокеїст
   - цивільна людина у Другій світовій війні
   - людина на „допомозі" в 1933 р.
   - поселенець у 1900 р.

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення позитивного самопоняття, рахуючи себе людиною спроможною установляти рівновагу між працею і зайняттями на дозвіллі.

2. Розвинути наставлення цінування різноманітних способів, якими люди в минулому і тепер намагаються установити рівновагу між працею і дозвіллям.

поселенці? Як вони поборювали ті труднощі? Як ранні поселенці включали і працю, і дозвілля у свій спосіб життя?

3. Що таке „Економічна криза", і коли вона сталася?

4. Як вплинула Економічна криза на пожильців Альберти? Які зміни мусіли поробити люди у своєму житті, щоб подолати труднощі під час Економічної кризи?

5. Що таке „Друга світова війна", і коли вона відбулася?

6. Як вплинула Друга світова війна на життя пожильців Альберти? Які зміни мусіли поробити люди у своєму житті, щоб подолати труднощі під час Другої сітової війни?

7. Чим різниться наше сучасне життя від життя доби першого поселення, від життя під час Економічної кризи і Другої світової війни? Чи існували якісь різниці щодо місць праці, дозвілля, науки та постачі матеріяльного товару?

8. Як виглядатиме життя, коли сьогоднішні учні четвертої кляси стануть дорослими людьми? Чи будуть тоді інші фахи, інші зайняття на дозвіллі і інші способи вивчання нових умінь-майстерностей?

і роблячи логічні висновки про зміни, що можуть наступити в майбутньому.

6. Вирішити питання, обмірковуючи, як молоді пожильці Альберти повинні пристосовуватись до нових обставин і вимог.

7. Застосувати рішення, укладаючи плян пристосування до специфічної вимоги чи нагоди, на яку натрапляє ціла кляса.

8. Оцінити діяльність з погляду можливих позитивних і неґативних наслідків щодо цілої кляси, а також відносно інших кляс, учителів і т. д.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, висловлюючи усно думки про використовування праці і дозвілля.

2. Інтерпретувати думки і почуття інших, проявляючи зрозуміння різних рішень щодо пристосування до змін на особистому рівні.

3. Брати участь у праці малих груп та у вирішуванні справ, допомагаючи

   -- в розподілі завдань, в призначенні задач і в оцінюванні групової праці.

   -- в координації призначення окремих завдань.

4. Причинятись до „добра громади" порадами і діяльностями спрямованими на установлення кращої рівноваги у клясі між працею і відпочинком (святкування, гра і т. д.)

3. Розвинути наставлення ширшого світогляду, допитуючись про погляди інших щодо відповідної рівноваги між працею і дозвіллям.		

ТЕМА В: ЗВ'ЯЗОК АЛЬБЕРТИ З КАНАДОЮ І ЗІ СВІТОМ

ЧЕТВЕРТА КЛЯСА
АЛЬБЕРТА — НАША ПРОВІНЦІЯ

У цій темі учні досліджують відносини між Альбертою та іншими частинами Канади і світу. Зосередити увагу на торгівлю, туризм і транспортну сполуку. Можна також досліджувати ті зв'язки, які творяться завдяки спорту, культобміну та родинним відносинам.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Самодостатність/Взаємозалежність
Як повинна Альберта ділитись своїми ресурсами?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.7, 2.1, 2.3 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Розпізнати значення самодостатности і взаємозалежности як двох важливих вартостей, що впливають на спосіб зв'язків Альберти з іншими частинами Канади і світу. -- Якщо пожилець Альберти переконаний у тому, що торгівлю і транспортні зв'язки з Канадою і з іншими частинами світу слід поширити, тоді, на думку цього пожильця, що важливіше-- самодостатність чи взаємозалежність? 2. Описати можливу поведінку когось такого, що бажав би бути взаємозалежним або самодостатнім. -- У котрому з нижченаведених вчинків виявив би пожилець Альберти своє воління бути самодостатнім або взаємозалежним: • закуп товарів з позначкою „Зроблено в Альберті" замість інших продуктів? • відмовлення від пропонування видобувати велику кількість вугілля для експорту до інших країн?	**1. Узагальнення** Люди в різнорідних районах установлюють транспортну і комунікаційну сполуку для того, щоб вести торговельний обмін та обмін думок для їхньої взаємної користі. **2. Поняття** 1. Торгівля 2. Транспортування 3. Туризм 4. Міґрація/Переселення 5. Самодостатність 6. Взаємозалежність **3. Питання для проведення розслідування** 1. Що Альберта імпортує з інших частин Канади і світу? 2. Що Альберта експортує в інші частини Канади і світу? 3. Які існують чинники, що впливають на торговельні відносини Альберти? 4. Якими засобами транспорту і кому-	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити і зосередитися над питанням, переповідаючи його після слухання або читання. 2. Скласти дослідні питання, щоб довідатися про відносини Альберти з іншими районами Канади й світу. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи карти (мапи) Канади і світу, щоб знайти місцеположення Альберти у відношенні до інших провінцій, територій і країн. -- записуючи інформації про експорт та імпорт Альберти на довідкових схемах. -- користуючись „Юнацьким атласом Альберти", щоб визначити співвідношення між вибраними географічними поняттями та досліджувальним питанням. -- переводячи опит про думки щодо використовування ресурсів Альберти. 4. Проаналізувати й оцінити дані, порівнюючи і протиставляючи погляди про то, як Альберта

- підтримування культобміну з іншими провінціями?

2. Розвинути компетенції

1. Розвинути компетенції в аналізуванні й оцінюванні, вичислюючи вигоди і невигоди щодо поширення транспортних сполук Альберти з Канадою і зі світом.

   -- Які можуть бути наслідки поширення транспортних сполук Альберти з іншими частинами Канади і світу? Яке це має відношення щодо вартостей самодостатности і взаємозалежности? Які є вигоди або невигоди для пожильців Альберти?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення позитивного самопоняття, рахуючи себе людиною спроможною доходити до висновків щодо важливих питань, на які натрапляють пожильці Альберти.

2. Розвинути наставлення поваги до поглядів інших канадців щодо розподілення ресурсів Альберти.

том? (Взяти до уваги повітряні і залізничні шляхи, радіомережу, телекомунікацію тощо.)

5. Який вклад внесли пожильці Альберти для Канади і для світу? Які види міжнародньої допомоги постачає Альберта?

6. Які користі має Альберта завдяки зв'язкам з іншими частинами Канади і світу? (Взяти до уваги економічні, політичні і культурні справи.)

7. Який вплив має „поменшування" модерного світу на пожильців Альберти?

5. Оформити синтезу даних, формулюючи узагальнення про взаємозалежність Альберти від інших провінцій і інших країн.

6. Вирішити питання, ототожнюючи і підтримуючи становище щодо розподілення ресурсів.

7. Застосувати рішення, обмірковуючи бажаність і можливість його здійснення. (Напр., Чи є такі можливості, щоб учні четвертої кляси могли мати своє слово в питанні щодо взаємозалежности/самодостатности?)

8. Оцінити рішення, спосіб і дію, вирішуючи з цілою клясою, чи закінчити дослідження, чи поширити його до споріднених питань і думок.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, пишучи декілька абзаців, щоб висловити і підтримати думку про зростання або зменшення взаємозалежности Альберти від інших провінцій.

2. Інтерпретувати думки і почуття інших, слідкуючи за їхнім виразом обличчя, жестами та рухами тіла.

3. Брати участь у груповій праці та вирішуванні питань, домовляючись з членами групи про призначення завдань.

4. Причинятись до „добра громади", виконуючи ролю представника, щоб представити погляди малої групи цілій клясі.

ТЕМА А: КАНАДА: ДОСЛІДЖЕННЯ І ЗАСЕЛЕННЯ

П'ЯТА КЛЯСА
КАНАДА — НАША КРАЇНА

У цій темі учні досліджують декотрі історичні події та питання відносно відкриття, дослідження і заселення Східньої і Західньої Канади. Звернути особливу увагу на взаємодію людей, коли вони почали ознайомлюватись з іншими культурами.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Змагання за владу/Співпраця задля взаємної користі
Як повинні були взаємодіяти дослідники, місіонери, торговці хутрами і поселенці в часах ранньої історії Канади?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 2.3, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити вартості співпраці задля взаємної користі і змагання за владу в специфічних історичних випадках. -- Як проявлялися співпраця і змагання в наступних взаємодіяннях: • Французькі/англійські амбіції в Новому Світі? • Торгівля хутрами? • Конфедерація? • Ред-ріверська колонізація -- Які приклади конфлікту або співпраці можна навести з взаємодіянь між: • тубільцями і дослідниками? • торговцями хутрами і поселенцями? • місіонерами і торговцями хутрами? **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції в аналізу-	**1. Узагальнення** Дослідження і заселення приносять із собою взаємокультурне знайомство, яке часто викликає змагання за владу й керування. **2. Поняття** 1. Дослідження 2. Заселення 3. Взаємокультурне знайомство 4. Змагання 5. Влада 6. Ідентичність **3. Питання для проведення розслідування** 1. Який був зв'язок між тубільцями перед прибуттям европейців? Які користі і невигідності, для кожної групи, виринали із зв'язків між племенами? 2. Чому европейці прибули до Канади?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Зосередитися над питанням, порівнюючи особистий досвід про взаємовідносини між незнайомцями та важливість конкуренції, ототожнюючи конкуруючі вартості. 2. Зробити припущення (гіпотезу) про можливі зразки взаємодіяння в часах дослідження і раннього заселення Канади. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- інтерпретуючи історичні карти (мапи), на яких подані шляхи подорожі европейських дослідників, місцеположення ранніх англійських і французьких колоній у Північній Америці та міграційні шляхи і поселення Льоялістів у давній Канаді. -- записуючи дати і події на часовій схемі, показуючи англо-французькі зв'язки під час ранньої колонізації і заселювання в Канаді. 4. Проаналізувати і оцінити дані,

ними групами канадців, які виявляють конкуруючі вартості.

-- Які конфлікти існують сьогодні, що виводяться від конкуруючих вартостей змагання за владу та співпраці задля взаємної користі?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, вибираючи альтернативні способи дії, щоб розв'язати поточний конфлікт.

3. Розвинути компетенції у моральному мисленні, випробовуючи рішення щодо його впливу на добробут даних груп.

-- Як можна розв'язати конфлікти? Чи подібні групи в минулому мали такі ж можливості для розв'язання конфліктів?

-- З двох конкуруючих поглядів, котрий видається тобі найкращим?

-- Чи твій вибір є справедливий для обох груп? Як таку альтернативу, яку ти вибрав (вибрала), відчують люди в обидвох групах у найближчому і дальшому майбутньому?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення цінування, освідомлюючись, що, щоб утриматись при житті в Новому Світі, европейці, початково, були залежні від життєвого способу індіян, які ділилися своїми уміннями і знанням з новоприбулими поселенцями.

2. Розвинути наставлення об'єктивности, виявляючи уміння розглядати проблеми з більш чим однієї точки зору.

3. Розвинути наставлення симпатії до зусиль культурних і етнічних груп, у минулому й сьогодні, щоб зберегти свою ідентичність.

початку поселенчої доби і експансії на захід?

4. Які впливи мала кожна з цих груп на культуру і спосіб життя тубільців?

5. Як впливали географічні чинники, (напр., клімат, водні шляхи, рельєф краю) на шляхи дослідження і заселення?

6. Як позначилися на давній історії Канади конфлікти між конкуруючими культурними, етнічними і економічними інтересами?

7. До якої міри співпраця і справедливість були характерною рисою в давній історії Канади?

інших груп щодо права землевласности.

5. Оформити синтезу даних, узагальнюючи про впливи поселення на добробут різних груп.

6. Вирішити питання, судячи, як справедливо і як несправедливо поводилися між собою тубільці, дослідники, торговці хутрами і поселенці?

7. Застосувати рішення, укладаючи низку правил, які визначували б поведінку груп незнайомців, коли вони взаємодіють.

8. Оцінити рішення, випробовуючи його практичність і справедливість в обставинах, які стосуються до учнів.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, описуючи усно свої почуття про приклади конфлікту і співпраці в історії Канади.

2. Інтерпретувати усно висказані думки і почуття інших про історичні події, які відбувалися і з конфліктом, і зі співпрацею.

3. Брати участь у груповій праці та у груповому вирішуванні справ, відновлюючи, у формі інсценізації, історичні події, які виявляють культурне взаємодіяння.

4. Причинятись до „добра громади", виявляючи повагу до членів кляси з різного культетнічного походження.

ТЕМА Б: КАНАДА: ІНДУСТРІЯЛЬНИЙ РОЗВИТОК З РАЙОНУ В РАЙОН

П'ЯТА КЛЯСА
КАНАДА — НАША КРАЇНА

У цій темі учні досліджують питання про відносини між індустрійними і географічними районами Канади. У цій темі вони вивчають наступні райони: Кордільєри, Прерії, Близьку і Далеку Північ, Низину св. Лаврентія-Оттави і Великих Озер та Атлантійський район. Звернути пильну увагу на вплив головних форм індустрії на життя людей у цих районах.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Зберігання/Розвиток ресурсів
Як слід би використовувати природні багатства Канади, для найкращої користі пожильців кожного району?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.3 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Визначити ті чинники, які впливають на районні напрями думок і переконання щодо зберігання і розвитку ресурсів. -- Які існують напрями думок і переконання щодо зберігання і розвитку ресурсів у таких районах: • Кордільєри? • Прерії? • Близька і Далека Північ? • Низина св. Лаврентія-Оттави і Великих Озер? • Атлантійський район? 2. Визначити значення поняття „максимальний прибуток" для пожильців даного району. -- Які чинники слід би взяти до уваги при обговоренні становища пожильців даного району щодо розвитку чи зберігання ресурсів? (Застановитися, наприклад, над економічними чинниками, над здоров'ям і безпекою, естетичними і культурбами.)	**1. Узагальнення** Індустрія, що розвивається в даному районі, це звичайно така, що користується місцевими ресурсами і причиняється до економічного добробуту народу. **2. Поняття** 1. Райони 2. Індустрія (промисел) 3. Розвиток ресурсів 4. Заняття (робота) 5. Вичерпання ресурсів 6. Зберігання 7. Життєвий рівень **3. Питання для проведення розслідування** 1. Котрі є головні географічні райони Канади? 2. Як розміщено населення по всій Канаді? Які є головні заселені осередки?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити питання і зосередитися над ним, обмінюючись думками про наявність і уживання ресурсів у різних районах Канади. 2. Скласти дослідні питання та підходи для дослідної праці малої групи. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- послуговуючись картами (мапами), для інтерпретування інформацій про фізичні райони, місцеположення ресурсів, заселення і транспортні шляхи Канади. -- читаючи й інтерпретуючи стовпчасті схеми, картиносхеми і нескладні табелі, щоб знайти інформації про індустрійну продукцію. -- записуючи інформації та роблячи помічення щодо місцеположення ресурсів і міст на контурній карті (мапі) Канади. 4. Досліджувати і оцінити дані, подібно і подібні

2. Розвинути компетенції

1. Розвинути компетенції в аналізуванні й оцінюванні, ототожнюючи погляди тих, що ставляться прихильно і тих, що ставляться неприхильно до розвитку ресурсів.

   -- Які арґументи вживаються для підтримки або опору розвитку ресурсів у даному районі? Які чинники, визначені в 1.1, є основними для арґументів?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, вибираючи альтернативне становище, що являється максимально корисним для пожильців даного району.

   -- Котре становище видається найкориснішим для пожильців даного району? Чому це так? Як ти окреслюєш користь?

3. Розвинути компетенції у моральному мисленні, виправдуючи свій вибір на основі того, як він причиняється до добробуту людей у даному районі і людей деінде.

   -- Як розвиток або зберігання ресурсів зробить людей щасливішими, здоровішими і більш задоволеними своїм життям?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення толерантности до думок людей в інших районах Канади, які мають альтернативні погляди про зберігання та розвиток ресурсів.

2. Розвинути наставлення пошани до призбираних доказів для підтримки альтернативних поглядів.

3. Розвинути наставлення турботливости про майбутність природних багатств Канади.

3. Які природні багатства знаходяться в кожному районі?

4. Чим причиняються ці природні багатства до розвитку індустрії?

5. Які засоби транспорту служать у перевезенні природних багатств до місць перероблення і очистки?

6. Які види робочої сили пов'язані з розвитком індустрії?

7. Які наслідки має вичерпання ресурсів і ріст індустрії на людей у громадах та районах Канади?

точки зору щодо розвитку ресурсів у різних районах.

5. Оформити синтезу даних, формулюючи узагальнення про відносини між кількістю людей при праці і родом індустрії в даному районі.

6. Вирішити питання, оцінюючи альтернативні становища відносно користей щодо розвитку і зберігання ресурсів.

7. Застосувати рішення, підготовляючи футуристичну інсценізацію про один або більше районів.

8. Оцінити рішення в тому змислі, який наслідок мало б воно на людей в різних районах Канади і чи побажані такі наслідки.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, пишучи декілька абзаців, щоб описати ресурси і індустрію в районах Канади.

2. Інтерпретувати думки і почуття інших, слідкуючи за їхніми виразами обличчя, коли вони реаґують на різні сценарії про розвиток ресурсів у районах Канади.

3. Брати участь у рішеннях малих груп, щоб навчитися, як переконливо висловити свої погляди без монополізації рішення.

4. Причинятись до „добра громади", виявляючи підтримку групової мети в проєкті, який намагається піднести свідомість про унікальні риси даного району.

ТЕМА В: НАЙБЛИЖЧИЙ СУСІД КАНАДИ: СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

П'ЯТА КЛЯСА
КАНАДА — НАША КРАЇНА

У темах 5А і 5Б учні вивчали проблеми і теми споріднені з історією і географією Канади. У темі 5В учні вивчають подібні теми і проблеми відносно Сполучених Штатів Америки. Нижченаведені історичні теми вибрано тому, що вони пов'язані з важливими подіями в історії Канади.

Слід сподіватися, що при поширенні знання географії Америки та будь-якої наведеної історичної теми, учні наберуть чутливости щодо подібностей між Сполученими Штатами та Канадою, а також краще відчують свою унікальну канадську ідентичність.

Географічна тема:

Перегляд географії Сполучених Штатів Америки.

Історичні теми:

Або : Американська революція і Льоялісти об'єднаної імперії
або : Війна 1812 року з різних точок зору
або : Громадська війна і Конфедерація Канади
або : Заселення Заходу в Сполучених Штатах Америки і в Канаді.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Унікальна ідентичність/Бути такими як інші

Чи канадці і американці повинні прагнути до подібних, чи до відмінних цілей?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.3, 1.4, 1.5, 1.7, 2.1, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Описати події історії Північної Америки, які засвідчують відмінну ідентичність канадців і американців. -- Під час котрих специфічних історичних подій виявили канадці, що вони цінять те, що вони відмінні від американців? 2. Подати приклади поведінки, яка виявляє, що канадці й американці мають схожі вартості. -- Якими діяльностями втішаються канадці і американці, що виявляють, що їхні способи життя подібні? **2. Розвинути компетенції**	**1. Узагальнення** Канада й Америка мають багато спільних прикмет, а все ж таки є деякі основні різниці, що виникли з географії, історії та світогляду їхніх людей. **2. Поняття** 1. Ідентичність 2. Незалежність 3. Сполука 4. Взаємодіяння 5. Перспектива **3. Питання для проведення розслідування**	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Пояснити питання, обмінюючись думками про подібності і відмінності між канадцями і американцями. 2. Скласти дослідні питання, щоб дослідити ті ділянки, де подібності чи відмінності могли б існувати тепер і в минулому. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- описуючи географічне положення Сполучених Штатів відносно Канади й цілого світу. -- читаючи й інтерпретуючи звіти події в історії і Канади, і Сполучених Штатів. -- читаючи й інтерпретуючи карти (мапи) Сполучених Штатів.

ванні й оцінюванні, ототожнюючи історичні і сучасні обставини, з приводу яких канадцям приходилось поважно призадуматись над тим, які стосунки вони бажають мати зі Сполученими Штатами Америки.

-- Які бувають обставини, в яких канадці мусять вирішувати чи затримати свою унікальну канадську ідентичність, чи бути такими як американці? Обміркувати події в щоденному житті, (як наприклад, стеження за телевізією, святкування святкових днів, відбування вакацій, хід на закупівлю), а також і історичні події.

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення об'єктивности, досліджуючи те, до якої міри особисті й родинні діяльності відображують унікально канадську перспективу, чи поєднання канадсько-американського способу життя.

графічними або економічними схемами, які є головні географічні райони Сполучених Штатів Америки?

2. Які великі подібності і відмінності існують між цими районами і районами Канади?

3. Які спільні й відмінні погляди та вчинки виявились у історичному епізоді, що включав і Канаду, і Сполучені Штати Америки?

4. Які існують тепер сполуки між Канадою і Сполученими Штатами? (Взяти до уваги економічні, політичні і культурні відносини.)

5. Які є найважливіші культурні відмінності між обома націями? (Напр., взяти до уваги національні святкові дні.)

місцеположення ресурсів і розміщення населення).

-- переводячи інтерв'ю у школі і в громаді, щоб установити, як канадці бажають бути самостійними, чи взаємозалежними від американських сусідів.

-- користаючись „Юнацьким атласом Альберти", щоб поробити висновки про наші відносини зі Сполученими Штатами.

4. Проаналізувати і оцінити дані, пояснюючи різні погляди про ідеальні канадсько-американські відносини.

5. Оформити синтезу даних, узагальнюючи про подібності і відмінності між канадцями й американцями.

6. Оцінити альтернативи і цілою клясою дійти до рішення про те, як канадці повинні, чи не повинні перевершити американський спосіб життя.

7. Обміркувати можливість приміненння такого пляну, який допоможе людям у школі й громаді набути побажану національну чи культурну ідентичність.

8. Оцінити уживаний процес дослідження, обговорюючи нові поняття даної проблеми та практичне застосування набутого знання.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Проявити зрозуміння і симпатію щодо поглядів висловлених іншими в клясі чи в окремих малих групах.

2. Вибрати відповідний зразок роблення рішень щодо призначення завдань у малих групах, (напр., зацікавлення, джерела-ресурси).

		3. Член малої групи сприймає конструктивну критику і користає з неї. 4. Причинятися до „добра громади", виявляючи свої турботи про позитивну канадську ідентичність, включаючи побажані прикмети (якщо є такі) американського способу життя і звичаїв.

ТЕМА А: ЯК ЛЮДИ У ДАВНІШИХ ЧАСАХ ЗАСПОКОЮВАЛИ СВОЇ ПОТРЕБИ

ШОСТА КЛЯСА
ЗАСПОКОЄННЯ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ

У цій темі учні застановляються над основними людськими потребами і поділяють їх на такі групи: фізичні (матеріяльні, напр., харчі, притулок), психологічні, (напр., значення життя, розвиток особистих талантів) і суспільні, (напр., спілкування з іншими, суспільний лад). Різні потреби слід опісля дослідити, щоб пізнати, як з них виринали проблеми, і як їх розв'язували окремі одиниці й групи у добі давніх цивілізацій. Зміст вибирати зі стародавніх Середземноморських цивілізацій, (напр., грецька, римська, єгипетська) або з Доколюмбійської Америки, (напр., цивілізація майя, інків, ацтеків).

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Суспільна рівноправність/Особистий успіх
Як найкраще зорганізувати суспільство, щоб задовольнити основні потреби людей?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 2.2 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити суспільну різноправність і особистий успіх як дві важливі вартості людей, на основі яких вони можуть вирішувати питання щодо основних потреб. 2. Описати причини, чому члени суспільства воліють суспільну рівноправність і причини, чому вони воліють особистий успіх як засіб для заспокоєння своїх основних потреб. **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції в аналізуванні й оцінюванні, порівнюючи вартості суспільної структури з чіткою основою суспільного наверствування, з вартостями суспільної структури без чіткого суспільного наверствування. -- Які є „за" і „проти" щодо суспільної структури з чітким наверствуванням? Без чіткого наверствування? Як кожна з	**1. Узагальнення** Усі люди мають схожі фізичні (матеріяльні), суспільні і психологічні потреби. Спосіб заспокоєння таких потреб різнився на протязі часу і з країни до країни. **2. Поняття** 1. Основні потреби 2. Суспільна зміна 3. Структура суспільних верств 4. Рівноправність можливостей 5. Цивілізація **3. Питання для проведення розслідування** 1. Як історики і археологи допомагають нам вивчати стародавні цивілізації? Як уживаються рукотворні речі, скам'янілі залишки, ілюстровані дані, усні традиції і записи, щоб допомогти нам зрозу-	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити питання і зосередитися над ним, парафразуючи різноманітність джерел (посібників) відносно заспокоювання людських потреб і ототожнення конкуруючих вартостей. 2. Скласти дослідні питання і підходи, окреслюючи способи для дослідження проблеми в одній або кількох стародавніх цивілізаціях. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи й інтерпретуючи решіткову систему географічної ширини-довготи на нескладній карті (мапі) світу або на глобусі (ґльобі), щоб знайти місця цивілізації (-ій), які вивчаються. -- записуючи головні події в цивілізації, про яку йде мова, на часосхемі, яку приготував учитель. Це вимагає праці над хронологією: до Христа (Б.С.) і після Христа

спокоювати свої основні потреби?

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, віддаючи перевагу заходам розв'язки питань щодо основних потреб.

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення самопонятя (самозрозуміння), рахуючи себе спроможним (спроможною) допомагати іншим у заспокоюванні їхніх основних потреб.

2. Розвинути наставлення толерантности до поглядів інших щодо суспільної стратифікації та побудови.

3. Розвинути симпатію до людей в минулому й тепер, які були неспроможними заспокоїти свої основні людські потреби.

2. Де розміщувалися декотрі стародавні цивілізації? Який був там край і клімат? Як люди використовували своє середовище для заспокоєння потреб харчів, одежі, притулку і транспортування?

3. Які є докази про стратифікацію суспільства у стародавніх цивілізаціях? На яких вартостях і переконаннях була побудована така система стратифікації?

4. Чим така система суспільної стратифікації допомагала людям заспокоювати свої основні потреби? Як робились рішення? Яку ролю сповняла більшість людей у процесі роблення рішень?

5. Які були важливі закони? На яких вартостях і переконаннях були побудовані ці закони?

6. Які були важливі релігійні вірування і звичаї? До якої міри релігійні вірування впливали на щоденне життя?

7. Які можливості мала окрема особа робити особисті рішення щодо заспокоєння потреб?

4. Проаналізувати і оцінити дані, розподіляючи їх на інформації з друкованих і недрукованих джерел про те, як заспокоювались різні потреби.

5. Оформити синтезу даних,

-- розвиваючи поняття про фізичні, психологічні і суспільні потреби, записуючи специфічні приклади кожного зокрема, і групуючи їх під окремими заголовками.

-- підсумовуючи інформації, укладаючи (індивідуальні) висновки досліджень (під час зайняття малої групи).

6. Розв'язати питання, подаючи і обороняючи узагальнення про зорганізування суспільства, щоб заспокоїти основні потреби.

7. Застосувати рішення, плянуючи, як можливо зорганізувати наше суспільство, щоб задовольнити особливу потребу.

8. Оцінити рішення і плян діяння, встановлюючи їхні можливі впливи на існуючу суспільну структуру та на поведінку людей.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, виявляючи думки про цивілізацію з допомогою гри чи виконанням ролі.

2. Інтерпретувати думки і почування свої і інших, парафразуючи звіт члена іншої групи, і просячи його/її сказати, чи парафраза точно передає думки у звіті.

3. Брати участь у груповій праці та у груповому робленні рішень,

-- причиняючись, як член малої групи, розподіляючи завдання,

		призначуючи праці, та оцінюючи групове виконування обов'язків. -- проводячи переговори з іншими, у малій групі, щоб осягнути одностайну згоду щодо питання. 4. Причинятись до „добра громади", поділяючись з друзями потрібними матеріялами, та спрямовуючи їх до джерел інформацій, за якими вони шукають.

ТЕМА Б: ЯК ЛЮДИ У СХІДНІХ СУСПІЛЬСТВАХ ЗАСПОКОЮЮТЬ СВОЇ ПОТРЕБИ СЬОГОДНІ

ШОСТА КЛЯСА
ЗАСПОКОЄННЯ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ

У цій темі зосереджується увагу над питаннями відносно заспокоєння фізичних, психологічних і суспільних потреб людей у Китаю чи Південно-східній Азії. Південно-східні азійські суспільства, які вивчається, можна вибрати з Маляйзії, Індонезії, Кореї, Таїлянду, Філіппінів або Гонконґу. Слід звернути увагу на подібність, а також і відмінності між проблемами, які люди у нашому суспільстві і в східніх суспільствах мусять розв'язати, щоб заспокоїти свої потреби.

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Технологічний розвиток/Збереження традицій
Чи суспільства Сходу і Заходу повинні заспокоювати свої основні потреби однаковими способами?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Ототожнити конкуруючі вартості технологічного розвитку та утримування традицій в Китаю чи в суспільствах Певденно-східньої Азії сьогодні. -- Які виявляються вартості, коли люди у східніх суспільствах прагнуть модернізації? -- Які прикмети сільського і родинного життя підказують те, що багато китайців/південно-східніх азіятів цінують власне забезпечення в традиції. **2. Розвинути компетенції** 1. Розвинути компетенції в аналізуванні й оцінюванні, аналізуючи і протиставлячи Східні й Західні наставлення й вартості відносно технології й традиції. -- Які наставлення й вартості мають пожильці Заходу, що підтримують „матеріяльний добро-	**1. Узагальнення** Суспільства, з сильно укоріненими звичаями і традиціями, бувають часто неподатливі щодо засвоєння альтернативних способів заспокоювання основних потреб. Це відноситься і до західніх, і до східніх суспільств. **2. Поняття** 1. Перспектива 2. Звичаї і традиції 3. Міжкультурний обмін 4. Недостача 5. Міжнародні аґентства **3. Питання для проведення розслідування** 1. Де розміщені Китай і південно-східні країни Азії? 2. Як фізичне середовище впливає на спосіб заспокоєння основ-	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити питання і зосередитися над ним, кажучи декільком учням переповісти проблему своїми словами, після перечитання матеріялу відносно задоволення потреб у Південно-східній Азії чи в Китаю. 2. Скласти дослідні питання і підходи для набуття інформацій про вибране суспільство Східньої Азії. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- читаючи й інтерпретуючи карти (мапи), щоб знайти розміщення обговореної країни/обговорених країн у порівнянні з Альбертою. -- користуючись глобусом і 24-годинним годинником, для калькуляції дня й часу обговорюваних країн у порівнянні з Альбертою. щоб визначити відлаль між

шуки за кращою технологією, поступ.)

-- Які наставлення і вартості мають селяни у Південно-східній Азії, що ніби підтримують віру у „забезпечення в традиції"? (Взяти до уваги, наприклад, почуття належности, обізнаність зі способами виконування діяльностей, успадкований авторитет, звичаї і обряди, згідність у громаді.)

-- Як ці два ряди наставлень і вартостей собі суперечать?

2. Розвинути компетенції аналізування й оцінювання, розглядаючи погляди інших осіб, з Китаю або Південно-східньої Азії, на наш світ.

3. Розвинути компетенції у робленні рішень, передбачаючи наслідки, якщо пожильці Сходу й Заходу засвоїли б собі декотрі прикмети другої сторони.

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення пошани до способів, якими нарід у східніх суспільствах заспокоює основні потреби.

2. Розвинути наставлення об'єктивности, перевіряючи свої власні думки про найкращий спосіб заспокоювання основних потреб.

3. Яке відношення мають традиції і звичаї у вибраних східніх суспільствах із способом заспокоєння основних людських потреб?

4. Які чинники викликали недавні проблеми безпритульних біженців у Південно-східній Азії?

5. На які труднощі натрапляють східні суспільства, у яких технологія Заходу могла б послужити частковою розв'язкою?

6. На які труднощі натрапляють західні суспільства, у яких східні суспільства могли б послужити частковою розв'язкою?

обговорюваними місцями і Альбертою.

-- користуючись умовними знаками карти (мапи), щоб визначити прикмети обговорюваних країн та віддаль між ними і Канадою.

-- порівнюючи площу обговорюваних країн з площею Альберти.

-- читаючи й інтерпретуючи схеми, стовпчасті схеми, картиносхеми і нескладні географічні таблиці, щоб знайти інформації про обговорювані країни.

-- переводячи інтерв'ю з досвідченими людьми про обговорювані країни, користуючись питаннями, які виготувала мала група учнів.

4. Проаналізувати і оцінити дані, пояснюючи порізнені точки зору людей у Канаді й у Східній Азії про способи заспокоювання основних потреб.

5. Оформити синтезу даних, формулюючи узагальнення про вплив культури на те, яким способом люди заспокоюють свої потреби, (наприклад, різниці щодо побажаних харчів).

6. Вирішити питання, знову зосереджуючись над тим, чи азійські і західні суспільства повинні користуватися однаковими способами заспокоювання своїх потреб. Обговорити і ясно визначити альтернативні розв'язки.

7. Застосувати рішення, складаючи плян підходу до питання пов'язаного із специфічними основними потребами, (напр., біженці), беручи до уваги становище людей Південно-східньої Азії.

8. Оцінити, під час дискусії з цілою клясою, вжитий спосіб дослідження. До корисних критерій можна включити такі питання: Чи спосіб навчання про Південно-східню Азію був добрий? Чи було досить джерел для дослідів? Чи було цікаво? Чи ми є більш чутливі до різноманітних способів заспокоювання людських потреб?

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, висловлюючи свій погляд, усно або писемно, уживаючи специфічні приклади про такі аспекти східніх суспільств, які канадці могли б засвоїти з користю.

2. Інтерпретувати думки і почування свої і інших, виявляючи зрозуміння дилем, на які натрапляють люди, змагаючись за своє існування і за людську гідність.

3. Брати участь у групових рішеннях, приймаючи і використовуючи з конструктивної критики щодо якоїсь думки чи процедури, якою поділяються члени групи.

4. Причинятись до „добра громади", виступаючи перед цілою клясою зі звітом, як представник малої групи.

ТЕМА В: ЗАСПОКОЄННЯ ПОТРЕБ З ДОПОМОГОЮ МІСЦЕВОГО, ПРОВІНЦІЙНОГО І ФЕДЕРАЛЬНОГО УРЯДУ

ШОСТА КЛЯСА
ЗАСПОКОЄННЯ ЛЮДСЬКИХ ПОТРЕБ

Ця тема зосереджується над тим, як люди творять уряди для заспокоєння своїх потреб. Учні досліджують питання відносно уряду в Канаді на місцевому, провінційному і федеральному рівнях. Простежити принаймні одну справу історичну та одну сучасну про те, як уряд таку справу полагоджував. Для такого дослідження радиться розглянути ролю уряду в прокладенні шляху Канадської тихоокеанської залізниці (історичний момент) і ролю уряду в прокладенні північного трубопроводу (сучасний момент).

Конкуруючі вартості і суспільне питання

Спільна дія/Самовпевненість
Скільки відповідальности повинні уряди брати на себе, щоб заспокоїти потреби і бажання громадян?

НАСТАНОВИ ЩОДО ВАРТОСТЕЙ	НАСТАНОВИ ЩОДО ЗНАННЯ	НАСТАНОВИ ЩОДО УМІННЯ
Учні обслідять суспільне питання, щоб розвинути наступні розуміння, компетенції і наставлення. (Питання подані лише як зразок.)	Учні здобудуть зрозуміння наступного узагальнення і понять, як також і фактичні інформації відповідні до поданих питань.	Учні розвинуть компетенцію в наступних розслідувальних і співучасницьких уміннях. (Уміння в пунктах 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.7, 1.8, 2.1, 2.4 наголошені для цієї теми.)
1. Розвинути розуміння вартостей 1. Визначити значення спільної дії і самовпевнености як два становища про обсяг відповідальности уряду щодо заспокоєння потреб і бажань громадян. -- Як далеко сягає відповідальність уряду в заспокоюванні потреб і бажань, якщо ми цінуємо спільну дію? Як далеко сягає відповідальність, якщо ми цінуємо самовпевненість? 2. Описати такі приклади, які виявляють, що спільна дія і самовпевненість мають значення в обслуговуванні громадян на місцевому, провінційному й федеральному рівнях. -- Які обслуговування, забезпечені урядом на місцевому, провінційному і федеральному рівнях, виявляють важливість спільної дії? Які обслуговування облишено пожильцям, щоб вони дбали самі про себе, чи про інших?	**1. Узагальнення** Уряд постає з усвідомлення, що для заспокоєння людських потреб спільна дія, часто, є успішніша, ніж дія одиниці. **2. Поняття** 1. Політика 2. Влада 3. Уряд 4. Вплив 5. Рівні уряду 6. Законопроєкт 7. Закон **3. Питання для проведення розслідування** 1. Що це таке „уряд"? Чому люди мають уряди? Яку особливу форму уряду маємо в Канаді?	**1. Розвинути розслідувальні уміння** 1. Ототожнити питання і зосередитися над ним, засобом дискусії малої групи про те, як далеко повинні уряди перебрати на себе відповідальність за заспокоєння специфічних людських потреб, наприклад, здоров'я, безпека. 2. Скласти дослідні питання і підходи, будуючи гіпотезу про наслідки, якщо б уряди перебрали на себе численні відповідальності за заспокоювання людських потреб. 3. Зібрати й упорядкувати дані, -- складаючи конспект з кількох головних точок відносно короткої статті про те, який вплив можуть мати громадяни на рішення уряду. -- переводячи опитування батьків або вибраних пожильців громади, користуючись питаннями і способами складеними малою групою, для придбання погля-

2. Розвинути компетенції

1. Розвинути компетенції в аналізуванні й оцінюванні, ототожнюючи обставини з конкуруючими вартостями, у яких деякі члени суспільства думають, що уряди забагато роблять, а інші думають, що уряди роблять замало.

   -- Які можна знайти специфічні приклади, коли громадяни розходяться в думках про те, скільки потрібно допомоги від уряду? (Взяти до уваги, наприклад, медичне забезпечення, грошову сімейну допомогу, суспільну службу, забезпечення прав і свободи, захист споживачів.)

2. Розвинути компетенції у робленні рішень, передбачаючи наслідки зміни у мірі урядової допомоги щодо забезпечення обслуговувань для певних членів суспільства з різними потребами.

   -- Що могло б статися, якщо б уряди забезпечували кожного основним доходом (прибутком)? Що могло б статися, якщо б уряди зовсім не забезпечували бідних?

3. Розвинути наставлення

1. Розвинути наставлення самовпевнености, будучи спроможним брати ефективну участь у політичних процесах.

2. Розвинути наставлення пошани до демократичного процесу як засобу вирішування конфлікту.

3. Розвинути наставлення терпеливости до неясности, стримуючись із своїм осудом доти, доки не розглянуться погляди інших.

щоб вони їх заспокоювали?

3. Як побудовані місцеві, провінційні і федеральні уряди?

4. Як вибираються уряди?

5. Як уряди вирішують справи?

6. Які можуть виявитися думки про участь уряду в сучасній справі, (напр., пропонований північний трубопровід), беручи за основу історичний прецедент, (напр., прокладання Канадської тихоокеанської залізниці)?

   -- порівнюючи ролю уряду в історичних і сучасних обставинах, наприклад, прокладення Канадської тихоокеанської залізниці і запропонований північний трубопровід.

4. Проаналізувати і оцінити дані,

   -- накреслюючи на схемах і діяграмах вислід переведеного опиту про відповідні рівні урядового обслуговування.

   -- роблячи висновки про те, чому різні люди мають відмінні політичні переконання.

5. Оформити синтезу даних, визначаючи співвідношення між такою справою як заходи уряду поступово скоротити дану програму та суспільними і економічними наслідками таких заходів, так позитивними (заощадження народного гроша), як і неґативними (зменшення допомоги для декотрих людей).

6. Вирішити питання парляментарною процедурою, (напр., установлюючи і дебатуючи законопроєкт).

7. Застосувати рішення, укладаючи плян поменшення або збільшення специфічних урядових обслуговувань пов'язаних з питанням людських потреб.

8. Оцінити рішення, користуючись демократичними критеріями, наприклад, свобода слова, право більшости.

2. Розвинути уміння співучасти

1. Спілкувати ефективно, беручи участь у симуляції внесення і дебатування законопроєкту у Палаті Громад.

2. Інтерпретувати думки і почуття

власні й інших, проявляючи зрозуміння дилем, на які натрапляються політичні представники, намагаючись забезпечити відповідний рівень суспільного обслуговування.

3. Брати участь у груповій праці та у груповому робленні рішень, привчаючись висловлювати свою точку зору без монополізації дискусії.

4. Причинятись до „добра громади", ділячись з однокласниками джерелами (посібниками) і думками, які вони можуть використати для успішного закінчення завдання.

H 69 A254 1983 GR-01-12
PROHRAMA NAVCHANNIA SUSPIL NYKH
NAUK V AL BERTI 1981 .1981
ALBERTA SOCIAL STUDIES
NL 40044019 CURR HIST

000032358194

DATE DUE SLIP

F255

ACCO PRESS®
BG2507
BU2507
BF2507
P2507
D2507
BB2507
BK2507
BY2507
BA2507
LIMITED
CCO LIMITÉE
CANADA